

Välfärd

SCB

Statistiska centralbyrån Statistics Sweden

70 000 fler
senaste året

- Svenska småbarnspappor hemarbetar mest
- Bilden av ungdomars ökade brottslighet överdriven
- Åldringsboomen i Europa fortsätter

Nr 1
2008

ETT NYTT ÅR OCH ALLDELES NYA SIFFROR. Vid den här tiden varje år kommer uppgifter från befolkningsstatistiken som med absolut exakthet talar om hur många vi är – eller snarare hur många vi var den 31 december 2007: 4 619 006 kvinnor och 4 563 921 män, det vill säga i stort sett lika många kvinnor som män. Trots att vi till antalet är nästan lika många ser våra liv så olika ut. Flera av artiklarna i detta nummer visar på det.

UNGA MÄN AVBRYTER GYMNASIESTUDIERN i högre grad än unga kvinnor. Det finns betydligt fler högutbildade kvinnor än män inom hälso- och sjukvården. Inom det tekniska området finns det en betydande mansdominans.

I artikeln om kvinnors och mäns fördelning av hemarbetet läser vi att Sverige ligger i topp när det gäller männens deltagande i hemarbetet, men det är inte deras förtjänst att fördelningen av hemarbetet är så lika mellan kvinnor och män jämfört med hur det såg ut tio år tidigare. Det är i stället det faktum att kvinnorna lägger ner mindre tid på hemarbetet som gör att fördelningen blir jämnare. Männen har inte ändrat sitt beteende.

DET KOMMER ATT BLI JÄMNARE i framtiden när det gäller antalet äldre kvinnor och män enligt EU:s befolkningsprognos. Om 20 år beräknas nära 7 av 100 personer i EU-länderna att vara 80 år eller äldre. Och skillnaden mellan kvinnors och mäns återstående medellivslängd kommer att minska.

REDAKTIONEN FÖR VÄLFÄRD får många positiva reaktioner från läsare. Det är inte bara artiklarnas innehåll utan också den grafiska formgivningen som gör tidskriften attraktiv. Marie Almers Atterhall har arbetat med layout, foto och diagram till Valfärd sedan början av 1990-talet och detta nummer är hennes sista. Redaktionen vill därför tacka henne för det stora arbete som hon har lagt ner på varje nummer av Valfärd.

lena.johansson@scb.se

Innehåll

Mer jämställt i Norden än i Sydeuropa?	3
Svenskar i världen	6
Befolkningsstatistik i sammandrag	8
Många gamla i framtidens EU-länder	9
Mammans och barnets hälsa är sammanlänkade	12
Hantverksutbildade en bristvara	14
Långpendlande män och kvinnor oväntat lika	16
Överdriven bild av ungdomars ökade brottslighet	18
Allt fler högutbildade kvinnliga tekniker och naturvetare	20
Studietrötta avbryter gymnasiestudier	22
Statistik i korthet: Utvecklingen de senaste två åren	25
NOTISER	26

Baksidan: Datoranvändningen i Europa

Nästa nummer kommer ut i maj 2008

Välfärd sedan 1981

utges av
STATISTISKA CENTRALBYRÅN
med syfte att i lättillgänglig form presentera och analysera aktuell statistik om välfärd, arbetsmarknad, utbildning och befolkning. Tidskriften är öppen för bidrag från experter såväl inom som utanför SCB. Författarna svarar själva för åsikter som framförs.

© 2008, Statistiska centralbyrån

Citera gärna men ange källan:
SCB:s tidskrift Valfärd

Redaktion

Catarina Annetorp Hörnsten	08-506 941 03
Inger Huggare	48 64
Lena Johansson	46 47
Jessica Persson	44 27
Hans Heggemann	019-17 68 10
Kenny Petersson	65 62
Marie Almers Atterhall, layout, foto, diagram	08-506 946 57

Redaktionsråd

Anna Wilén, ansvarig utgivare
Karin Arvemo-Notstrand
Eva Hagsten
Jack Hansson
Kjell Jansson
Martin Villner

Adress

Tidskriften Valfärd
Statistiska centralbyrån
Box 24300, 104 51 Stockholm
Fax: 08-506 947 72
E-post: tidskriften.valfard@scb.se
Webbplats: www.scb.se/valfard

Prenumerationer

SCB, Publikationstjänsten
701 89 Örebro
Tfn: 019-17 68 00
Fax: 019-17 64 44
E-post: publ@scb.se
Prenumerationspris 2008
helår (4 nummer): 350 kr
Lösnummer: 90 kr
exkl. moms

Omslagsfoto och övriga foton:
Marie Almers Atterhall, SCB.

Medlem i

**SVERIGES
TIDSKRIFTER**

ISSN 1654-6710 (online)
ISSN 1651-6710 (print)
URN:NBN:SE:SCB-2008-A05T10801_pdf (pdf)

SCB Tryck Örebro, mars 2008

Mer jämställt i Norden än i Sydeuropa?

Män i Norden tar ett större ansvar för hemanteringen än män i södra Europa. Men det förklarar knappast varför kvinnor i Norden har större möjligheter att kombinera barn och förvärvsarbete än kvinnor i södra Europa, eftersom det är de nordiska kvinnornas förändrade beteende under 1990-talet som förklarar männens relativt sett större insatser.

Det finns ett positivt samband mellan kvinnors deltagande på arbetsmarknaden och fruktsamhet: i länder med relativt sett låg fruktsamhet tenderar också förvärvsfrekvensen bland kvinnor att vara låg. De nordiska länderna tillhör de med högre förvärvsfrekvens och fruktsamhet och Sydeuropa de med lägre förvärvsfrekvens och fruktsamhet. Dessa skillnader har tolkats som

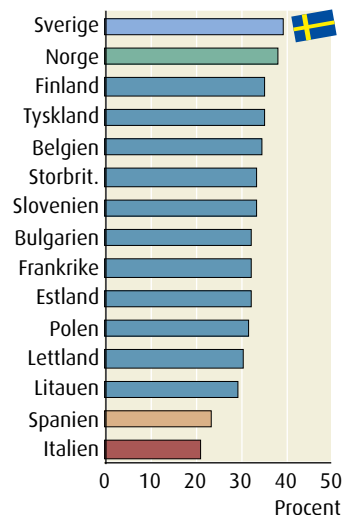
uttryck för hur familjepolitiken i olika länder påverkar kvinnors möjligheter att kombinera barn och förvärvsarbete. Männens och deras göranden och låtanden är i regel osynliga i eller betydelselösa för analysen. I denna artikel diskuteras frågan om kvinnornas möjligheter att kombinera barn och förvärvsarbete är oberoende av hur männen agerar. Det är ju inte uteslutet att om männen är

med och delar på ansvaret för hem och barn så skulle det kunna underlätta för kvinnorna att kombinera barn och förvärvsarbete. Frågan kommer att belysas med hjälp av statistik över hur människor i ett flertal europeiska länder använder sin tid.

ATT SÄTTA BARN TILL VÄRLDEN leder till förpliktelser; barnen ska tas om hand vilket kräver betydande ►

Svenska småbarnspappor i topp Mäns andel av det totala hemarbetet

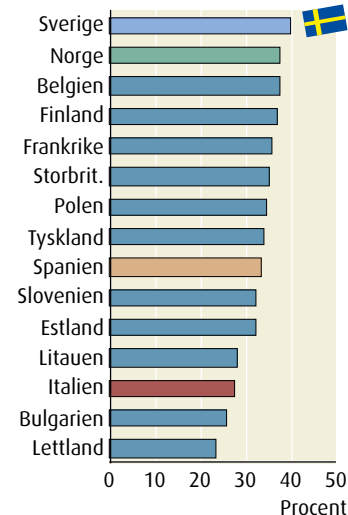
Gifta/sammanboende män
20–64 år

Italienska och spanska män utför mellan 20 och 25 procent av det totala hemarbetet.

insatser i form av omsorg och andra hushållsaktiviteter. Dessa aktiviteter är produktiva, det vill säga i enlighet med allmänt accepterade definitioner en typ av arbete – om än oavlönat. Här ingår sådant som hushållen kan välja att utföra i egen regi eller överlåta till någon annan att utföra mot betalning. Sammanboende par med små barn avsätter avsevärt mycket mer tid till hushållsarbete av olika slag (inklusive barnomsorg) jämfört med unga sammanboende utan barn. Om mammorna tar ansvaret för och utför det obetalda arbetet (och kanske inte har tillgång till barnomsorg) torde det vara mycket svårt för dem att förvärvsarbeta innan barnen kommit upp i åren. Men om papporna tar på sig en större del av hemarbetet så får det antas underlätta för mammorna att förvärvsarbeta. Frågan blir då huruvida män i länder med hög förvärvsfrekvens för kvinnor och relativt hög fruktsamhet (Norden) faktiskt tar på sig ett större ansvar och större andel av det samlade hemarbetet än män i länder där kvinnors förvärvsfrekvens liksom fruktsamheten är lägre (södra Europa).

Gifta/sammanboende pappor
med yngsta barnet 0–6 år. Båda
makarna förvärvsarbetar

DET FINNS EN MYCKET markant skillnad i andelen av det totala hemarbetet (summan av männens och kvinnornas hemarbete) som män utför. Hemarbete består här av en rad olika verksamheter; matlagning och disk, städning, tvätt och strykning, trädgårdsarbete, underhållsarbete och reparationer, inköp av varor och tjänster, omsorg om barn samt resor i samband med hemarbete. Svenska och norska män utför nära 40 procent av det totala hemarbetet, räknat i tid. Motsvarande andel för män i Italien och Spanien är mellan 20 och 25 procent. Övriga länder ligger någonstans där-emellan. Denna beräkning avser gifta/sammanboende kvinnor och män i yrkesverksam ålder (20–64 år).

Begränsar man jämförelsen till förvärvsarbetande gifta/sammanboende småbarnsföräldrar blir skillnaderna mellan länderna mindre. Svenska småbarnspappor ligger fortfarande i topp med drygt 40 procent, norrmännen strax efter, 38 procent. De italienska småbarnspapporna utför mellan 25 och 30 procent och de spanska nästan 35 procent. I Bulgarien och Lettland är småbarns-

pappornas relativa insatser ännu något mindre.

OM MAN I ETT YTTRELLIGARE steg analyserar männens andelar av de olika typer av aktiviteter som tillsammans utgör hemarbete och inskränker jämförelsen till fyra länder, nämligen Spanien, Italien, Norge och Sverige blir bilden följande. Männens andel av inköp av varor och tjänster, omsorg om barn och resor i samband med hemarbete skiljer sig marginellt mellan länderna. Andelarna ligger på nivån 35 till 45 procent. Fördelningen mellan könen är därmed förhållandevis jämn. Det gäller emellertid inte tvättarbetet. Männens insatser är ytterst blygsamma, men skiljer sig samtidigt åt mellan länderna. Svenska och norska mäns andelar ligger på nivån 15 procent och är cirka 3 gånger så stora som italienska mäns. När det gäller matlagning, disk och städning finns också mycket markanta nationella skillnader. Rangordningen är i båda fallen densamma som tidigare med de svenska männens andelar i topp (mellan 30 och 40 procent). Norska mäns andelar är cirka 5 procentenheter lägre och i Spanien, men framför allt i Italien, är andelarna ytterligare 5 till 15 procentenheter lägre. Jämfört med männen i Italien är svenska mäns dubbelt så stora. Trädgårdsarbetet är jämnast fördelat mellan könen i Sverige. I övriga länder gör männen merparten. De nationella skillnaderna är markanta. Underhållsarbetet står i huvudsak männen för. Störst andelar av såväl trädgårds- som underhållsarbete utförs av männen i Sydeuropa.

SÅ HÄR LÅNGT KAN MAN konstatera att den inledande hypotesen har ett visst empiriskt stöd, nämligen att män i länder med hög förvärvsfrekvens för kvinnor och hög fruktsamhet i större utsträckning antas ta på sig en större andel av hemarbetet, jämfört med män i länder där både kvinnors förvärvsfrekvens och fruktsamheten

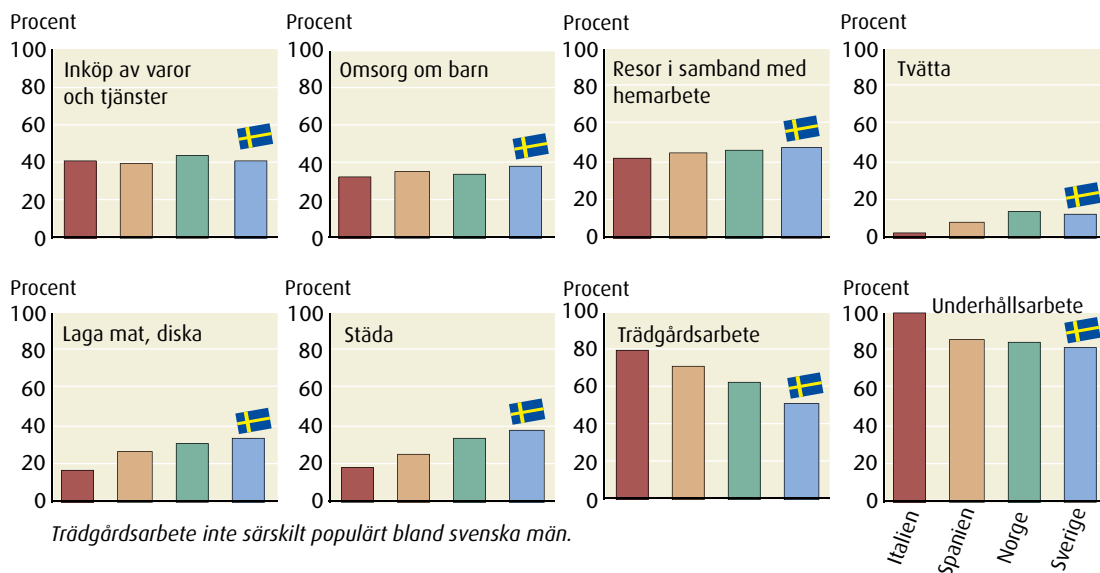
är lägre. Men om man övergår från att studera andelen av det totala arbetet till att i stället se hur mycket tid som läggs ner på de olika aktiviteterna blir bilden delvis en annan.

Den totala tiden män lägger ner på hemarbete varierar, från två timmar per dag i Italien och knappt 10 minuter mer i Spanien till drygt två och en halv timme, något mer i Sverige än i Norge. En mycket markant skillnad är att underhållsarbetet tar betydligt mycket mer tid i norra än i södra Europa. Detta förklarar en stor del av den totala differensen. Ett annat intressant resultat är att Spanien skiljer sig från de Nordiska länderna nästan bara på grund av skillnader i tid för trädgårds- och underhållsarbete. Italien, däremot, skiljer sig dessutom markant genom männens blygsammare insatser när det gäller matlagning och diskning.

DET SISTA LEDET I JÄMFÖRELSEN visar hur de förvärvsarbetande, gifta/sammanboende småbarnsföräldrarna under ett genomsnittligt dygn fördelar sin tid på samtliga typer av aktiviteter. Dessa summerar sig till en statistisk bild av vardagslivets struktur i termer av genomsnittlig tid för betalt och obetalt arbete, studier, resor, tid för personlig omvårdnad (att sova, äta etc.) och fritid. I samtliga länder skiljer sig sammansättningen av arbetet mellan kvinnor och män. Inte alls oväntat utgörs en större andel av männens totala arbete av förvärvsarbete. I Norden är denna skillnad mindre markant än i södra Europa. Däröver kan man notera att det totala arbetet, det vill säga summan av betalt förvärvsarbete och obetalt hemarbete inte skiljer sig mellan kvinnor och män i de nordiska länderna. I södra Europa finns däremot en betydande skillnad; kvinnor avsätter avsevärt mer tid än män till arbete. Männen avsätter i stället mer tid till sina fritidsaktiviteter. I Sverige är den skillnaden mycket mindre och i

Kvinnorna tvättar och männen underhållsarbetar

Mäns andel av olika hemaktiviteter. Giftn/sammanboende män 20-64 år. Båda makarna förvärvsarbetar

Norge finns den inte. Ett tredje resultat är att skillnaden i totalt arbete är mycket liten mellan männen i de fyra länderna. För kvinnorna finns tydliga skillnader, genom att de i södra Europa avsätter betydligt mer tid till arbete (förvärvsarbete och hemarbete tillsammans) än i Norden.

HEMARBETETS FÖRDELNING mellan kvinnor och män i Sverige förändrades kraftigt under 1990-talet.

Det var helt och hållet kvinnorna som stod för förändringen genom att den tid de lade ner på hemarbete minskade med cirka 40 minuter per dag. För de sammanboende småbarnsmammorna var minskningen ännu större, 50 minuter per dag. Männens insatser förblev oförändrade, även småbarnspappornas. I Norge fanns en motsvarande utveckling, dock med den skillnaden att männen ökade sina tidsinsatser om än

bara marginellt. Den oundvikliga matematiska konsekvensen av detta blir (naturligtvis) att männens andelar därmed ökar. I detta avseende ökade i någon mening graden av jämställdhet, men utan att männen ändrade beteende eller gjorde det i liten utsträckning. Det var i stället kvinnornas ändrade beteende genom minskning av hemarbetet som ökade männens andel.

FAKTA

Om undersökningen

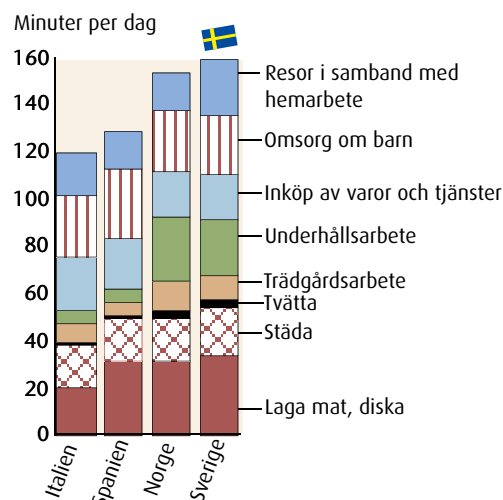
Statistiken i artikeln är hämtad från en Internetbaserad databas med tabellverktyg, Harmonised European Time Use Survey (HETUS) data base and table generating tool. Se www.testh2.scb.se/tus/tus/. Statistikcentralen i Finland har ställt samman databasen och SCB har byggt tabellverktyget och förvaltar databasen, allt med stöd från Eurostat. De nationella undersökningar som bidragit med data till databasen genomfördes strax innan eller efter millennieskiftet.

Med undantag för italienska mäns insatser i samband med mathållningen, finns inga betydande skillnader mellan männen i de fyra länderna när det gäller tiden som avsätts för aktiviteter inom ramen för hushållsarbetet (underhållsarbete ingår då inte i denna kategori) och omsorgen om barnen. Det vill säga tid för sådana aktiviteter som kan antas vara de som i första hand utgör hinder för mammor med små barn att förena barn och förvärvsarbete.

En slutsats av detta skulle kunna vara att det trots allt inte är de nordiska mäns insatser som i någon högre grad bidrar till att hålla kvinnors förvärvsfrekvens och fruktsamheten på den relativt höga nivån. Det förefaller snarare vara de nordiska kvinnorna som genom sina minskade insatser i hemarbetet underlättar att kombinera barn och förvärvsarbete.

Italienska män arbetar minst i hemmet

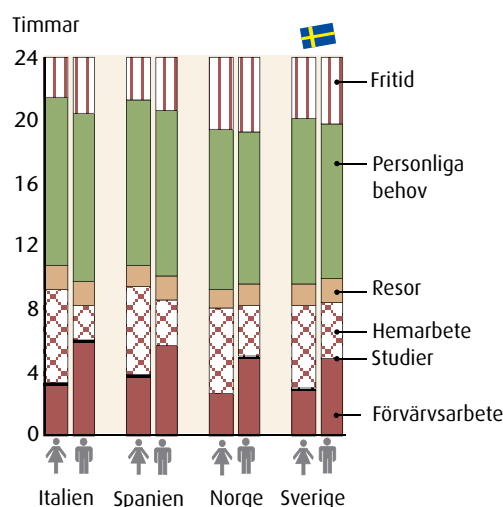
Tid för olika hemaktiviteter. Giftn/sammanboende män 20-64 år. Båda makarna förvärvsarbetar

Den stora skillnaden i tid av underhållsarbete förklarar de totala skillnaderna mellan länderna.

Kvinnor och män i Norge och Sverige arbetar lika mycket

Tidsanvändningens struktur en genomsnittlig dag. Giftn/sammanboende, förvärvsarbetande föräldrar med yngsta hemmavarande barn 0-6 år

Männen arbetar ungefär lika mycket i alla länderna. Kvinnorna i Italien och Spanien arbetar mer än kvinnorna i Norge och Sverige.

Författare

Klas Rydenstam
 arbetar med tidsanvändningsstatistik vid SCB
 Tfn: 08-506 950 35
 e-post: klas.rydenstam@scb.se

Svenskar i världen

Det har blivit lättare att flytta fram och tillbaka mellan EU:s medlemsländer och rörligheten har ökat. Bland personer födda i Sverige är det varje år många fler som flyttar ut ur landet än som flyttar in. Nya flyttmönster gör det svårt att ge en säker uppgift om hur många de är.

Befolkningsstatistiken visar bland annat hur många personer som är bosatta i Sverige. Men den visar inte hur många svenskar som är bosatta utomlands. Vi vet hur många som emigrerar varje år och vi vet vart de flyttar men hittills har det inte funnits någon samlad bild av "svenskarna i forskningsringen".

För att få en uppfattning om hur stort antalet svenskar i andra länder är används olika informationskällor, mer eller mindre officiella. Enligt uppgifter från EU:s statistikbyrå Eurostat och OECD uppgår antalet svenskar som bor i medlemsländerna till drygt 250 000. Med svenskar avses här vanligen de som är födda i Sverige.

Det finns dock några länder som enbart redovisar statistik över svenska medborgare. Om man lägger till de svenskar som bor i länder utanför EU och OECD kan det totala antalet svenskar som är registrerade och långtidsboende utomlands uppskattas till drygt 300 000. Enligt andra källor är det totala antalet utlandssvenskar mycket högre. *Föreningen Svenskar i Världen* (SVIV) beräknar att det i dag finns runt 470 000 svenska medborgare som bor utomlands. I uppskattningen inkluderas alla svenskar, oberoende av vistelsetid eller om personerna ingår i landets folkräkning. Det bör noteras att siffrorna som ligger till grund för de olika antalsuppgifterna i artikeln ibland har "otydliga konturer" och att resultaten framför allt ska ses som en indikation på antalet utlandssvenskar.

FÖR ATT RÄKNAS SOM UTVANDRAD från Sverige ska man ha för avsikt att bo utomlands under minst ett år. Det kan vara intressant att känna till både hur många svensk-

ar som bor utomlands permanent (längre än ett år) och hur många som flyttar under en kortare period. Statistik över den senare kategorin är osäker både i Sverige och i andra länder. Internationella jämförelser av migrationsflöden och av ackumulerad invandring över tiden är ofta svåra att göra på grund av att länder har olika kriterier för hur länge en person ska avse att stanna i landet för att räknas som invandrad. Ett annat fenomen som komplicerar bilden är att rörligheten mellan länder generellt sett ökar. Allt fler människor väljer flyttformer som inte registreras och därför inte syns i den traditionella migrations- och befolkningsstatistiken. Det kan till exempel handla om tillfällig arbetskraftsmigration, så kallad cirkulär migration, säsongboende och studenter.

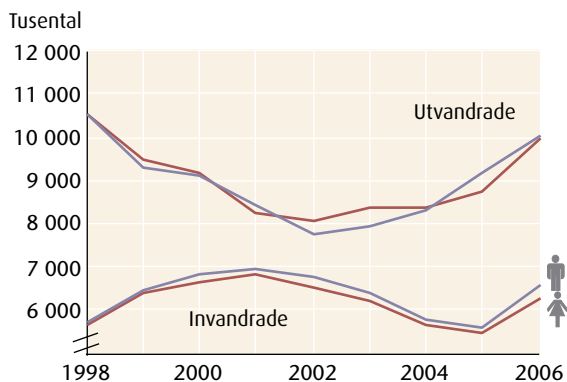
NÄR MAN LÄGGER SAMMAN de befintliga och mest aktuella uppgifterna från Eurostat och OECD framgår att de största svenskkolonierna finns i USA, Norge och Finland. Därefter följer Danmark, Stor-

britannien, Spanien och Tyskland med någorlunda jämnstora grupper av registrerade svenskar. Samma sju länder är med Norge, USA och Storbritannien i topp också sedan många år de mest populära destinationerna bland emigrerande svenskar.

Det är generellt fler kvinnor än män bland svenskfödda som bor utomlands. I de tio länder där flest svenskar bor är i genomsnitt 55 procent av den svenskfödda befolkningen kvinnor. Andelen är ännu högre i till exempel Frankrike, Storbritannien, Danmark och USA. Det finns få uppgifter i internationell statistik om till exempel kön- eller åldersfördelning bland svenskar bosatta i andra länder. Svensk statistik över vilka som utvandrat och inte flyttat tillbaka kan däremot ge en indikation på vilka utlandssvenskarna är. Från år 1969 till och med den sista december 2006 har cirka 228 000 svenskfödda personer lämnat Sverige och därefter aldrig officiellt flyttat tillbaka. Gruppen utgörs till 52 procent av kvinnor och 48 procent av män och sammantaget

Fler flyttar ut än flyttar in

In- och utvandring till och från Sverige bland svenskfödda

Källa: Befolkningsstatistiken, SCB.

Det är nästan lika många kvinnor som män bland svenskfödda in- och utvandrare.

De flesta utlandssvenskarna bor i USA

Personer i befolkningen med födelseland Sverige. Uppgifterna är de mest aktuella för respektive land

Land	Födda i Sverige	Könsfördelning, %	
		Kvinnor	Män
USA	54 400	58	42
Norge	33 900	52	48
Finland	29 500	48	52
Danmark	19 000	58	42
Storbritannien	17 300	61	39
Spanien	17 000	55	45
Tyskland	16 200	56	44
Frankrike	8 700	70	30
Kanada	7 700	53	47
Australien	6 800	51	49

Källa: Eurostat och OECD (folkräkningar runt 2000). Antal för Tyskland avser medborgarskap.

Det är något fler kvinnor än män bland svenskfödda som bor utomlands.

Alla som befinner sig utomlands är inte på semester.

är det drygt 10 000 fler kvinnor än män som lämnat landet.

Den sista december 2006 visade åldersfördelningen för dessa personer (under förutsättning att alla lever) att de flesta är relativt unga. Närmare 40 procent är 30 år eller yngre. Många, runt 25 procent, är mellan 30 och 40 år. Få i gruppen av officiellt utvandrade svenskar är äldre; bara 10 procent är över 60 år.

De stora grupperna svenskar finns i EU och OECD-länderna men det finns också svenskar bosatta i andra länder runt om i världen. Under enbart 2006 emigrerade svenskar till ett hundratal länder. De flesta av dessa länder producerar inte någon statistik som kan användas för att be-

stämma hur många svenskar som är bosatta i landet. Vi vet att migrationsströmmarna till EU och OECD-länderna har utgjort cirka 80 procent av all svensk utvandring under 2000-talet. Mot denna bakgrund kan man grovt skatta det totala antalet svenskar som officiellt bor utomlands till drygt 300 000 personer.

DET ÄR STOR SKILLNAD I ANTAL utlandssvenskar när man jämför statistik från de internationella organisationerna med statistik från SVIV. Det beror på att de två sifferuppgifterna refererar till olika populationer, eller kategorier, av utlandsboende svenskar. Statistiken som presenteras av Eurostat och OECD kommer

ursprungligen från medlemsländernas statistikbyråer och innehåller de personer som inkluderats i befolkningsregister eller folkräkningar. Uppgifterna från SVIV däremot, bygger på uppskattningar från ambassader om det totala antalet svenska medborgare i respektive land, oberoende av vistelsetid eller om personerna är officiellt registrerade eller inte i landet.

Siffrorna från ambassader och konsulat är bedömningar och ska tolkas med försiktighet. Somliga ambassader har god kännedom om gruppen svenskar i landet medan andra har svårt att få fram uppgifter. Enligt amerikansk folkräkning år 2000 fanns det 54 400 personer i befolkningen som var födda i Sverige. Ambassaden menar emellertid att det är mycket svårt att få fram tillförlitliga uppgifter från andra källor men gissar att antalet svenskfödda egentligen kan vara det dubbla.

Ambassaden i Storbritannien framhåller att det är svårt att besvara frågan om antalet permanentboende svenskar eftersom det inte finns någon folkbokföring i landet. Man bedömer ändå att det finns långt fler svenskar boende i Storbritannien än de 17 300 som anges i Eurostats statistik. Baserat på passansökningar under de senaste åren från personer bosatta i Storbritannien beräknas att det fanns runt 50 000 svenskar i landet 2007. Den senare siffran inkluderar svenska studenter, svenskar som arbetar som au-pair och svenskar som arbetar i Storbritannien utan att vara anmälda i landet.

En annan intressant observation från SVIV och ambassaderna är att den största gruppen utlandssvenskar, bortsett från svenskar i USA, finns i Spanien. År 2007 beräknades antalet

svenska medborgare boende i Spanien till cirka 65 000 personer. Det är nästan fyra gånger fler än det registrerade antalet svenskar enligt Eurostats statistik. Frankrike är ett annat land där ambassadens skattningar (25 000 personer) antyder att det finns många fler svenska medborgare än vad registeruppgifterna visar.

SKILLNADEN I ANTAL MELLAN olika källor är ett konkret exempel på hur blandformer eller nya flyttmönster inte gör avtryck i den traditionella migrationsstatistiken. De stora grupperna i Spanien och Frankrike som ambassaderna har kännedom om, utgörs främst av pensionärer som bor i landet runt åtta månader och i Sverige resten av året. Mycket få av dem har bokfört sig i sin spanska eller franska ort, vilket gör att personerna inte syns i respektive lands officiella befolkningsstatistik. Eftersom de bor utomlands kortare tid än ett år skall de enligt svensk lag inte heller registreras som utflyttade från Sverige. ●

Författare

Anna Eriksson
arbetar med befolkningsstatistik vid SCB
Tfn: 019-17 68 12
e-post: anna.eriksson@scb.se

Källor

Eurostat
OECD database on foreign-born and expatriates
Föreningen Svenskar i Världen (SVIV)
Svenska Ambassaderna i London och Washington
Mer att läsa finns i Beskrivning av Sveriges befolkning 2006, SCB, enheten för befolkningsstatistik.

Redaktör: Lena Johansson, tfn: 08-506 946 47

Befolkningsstatistik i sammandrag

	1970	1980	1990	2000	2005	2006	2007
Folkmängd 31 december	8 081 000	8 318 000	8 591 000	8 883 000	9 048 000	9 113 000	9 183 000
Män	4 045 000	4 120 000	4 244 000	4 393 000	4 487 000	4 524 000	4 564 000
Kvinnor	4 036 000	4 198 000	4 347 000	4 490 000	4 561 000	4 590 000	4 619 000
Personer 0-17 år	2 007 000	1 977 000	1 880 000	1 938 000	1 934 000	1 934 000	1 932 000
Personer 18-64 år	4 961 000	4 979 000	5 184 000	5 414 000	5 548 000	5 598 000	5 643 000
Personer 65 år och äldre	1 113 000	1 362 000	1 526 000	1 531 000	1 565 000	1 581 000	1 608 000
Levande födda	110 000	97 000	124 000	90 000	101 000	106 000	107 000
Döda	80 000	92 000	95 000	93 000	92 000	91 000	92 000
Födelseöverskott	30 000	5 000	29 000	- 3 000	10 000	15 000	16 000
Medellivslängd							
Män	72,2	72,8	74,8	77,4	78,4	78,7	78,7*
Kvinnor	77,1	78,8	80,4	82,0	82,8	82,9	82,9*
Immigration	77 000	39 000	60 000	59 000	65 000	96 000	99 000
Emigration	29 000	30 000	25 000	34 000	38 000	45 000	45 000
Invandringsöverskott	49 000	10 000	35 000	25 000	27 000	51 000	54 000
Giftermål	43 000	38 000	40 000	40 000	44 000	46 000	48 000
Skilsmässor	13 000	20 000	19 000	22 000	20 000	20 000	21 000
Registrerade partnerskap	.	.	.	400	600	700	700
Avregistrerade partnerskap	.	.	.	100	100	200	200
Spädbarnsdödlighet (per 1000 födda)	11,0	6,9	6,0	3,4	2,4	2,8	2,5

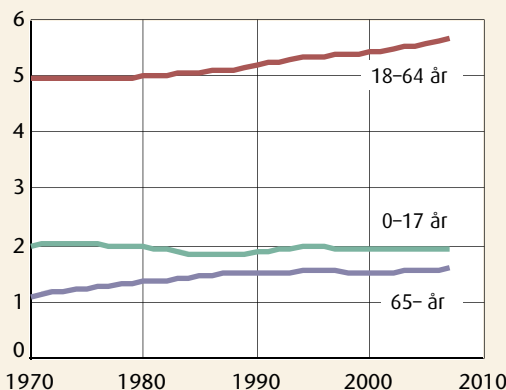
*Preliminär uppgift.

Källa: Befolkningsstatistik, SCB.

Folkökningen har inte varit så stor sedan 1970

Befolkningen 1970-2007

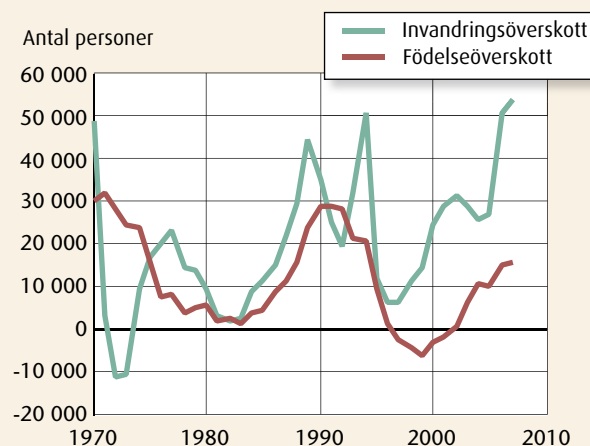
Miljoner personer

Sveriges befolkning har ökat med 13 procent eller 1,1 miljoner till 9,2 miljoner sedan 1970. Under samma tid har de äldre ökat med drygt 40 procent eller knappt 500 000. De som är i yrkesverksam ålder, 18-64 år, har ökat med 13 procent. Antalet barn och ungdomar under 18 år har minskat något under samma period och är i dag knappt 2 miljoner.

Invandringsöverskottet högre än någonsin

Årlig befolkningsökning 1970-2007

Sedan 1970 har invandringsöverskottet varierat starkt. År 2007 var det högre än någon gång tidigare. Födelseöverskottet har med ett undantag ökat varje år sedan år 2000. I dag är det närmare 16 000.

Många gamla i framtidens EU-länder

EU gör befolkningsprognoser som sträcker sig allt längre fram i tiden. I EU finns prognoser fram till 2050 och i kommande prognoser utsträcks horisonten till 2060. En viktig komponent i dessa kalkyler är antagandet om den framtida livslängden. Hur gamla kan vi förväntas bli? Bland forskare är meningarna delade i denna fråga.

Den senaste befolkningsprognosen för EU som publicerades 2005 pekar på ett minskande antal personer under 65 års ålder. Fruktsamheten i Europa har minskat betydligt sedan 1960-talet och ligger i dag på en mycket låg nivå. I dagens prognoser antas fruktsamheten förbli låg vilket resulterar i allt färre barn och ungdomar även under kommande år och i förlängningen även färre personer i arbetskraftsåldrarna. Det ökande antalet äldre förklaras till en del av de stora födelsegenerationerna efter andra världskriget samtidigt som fler och fler överlever till hög ålder.

MEDELLIVSLÄNGDEN FÖR kvinnor i Västeuropa år 1900 var 48 år. År 1950 hade den stigit till 69 år och är i dag 82 år. För män var medellivslängden vid motsvarande tidpunkter 46, 65 respektive 76 år. Medellivslängden ökade således med runt 20 år under första halvan av 1900-talet för att under de följande 50 åren ha ökat med runt 12 år. Detta kan tolkas som att vi närmar oss en övre gräns för medellivslängden. Förklaringen är dock delvis en annan. Den

stigande medellivslängden under perioden 1900–1950 förklaras främst av förbättrade levnadschanser bland barn och ungdom. Ett minskande antal avlidna barn påverkade medellivslängden kraftigt. Sedan 1950 är risken att dö bland barn och ungdom mycket låg och det är i stället de ökade levnadschanserna bland äldre som förklarar att medellivslängden fortfarande ökar. En minskad risk att avlida bland äldre påverkar dock inte medellivslängden lika mycket som en minskad dödsrisk bland barn.

HUR LEVNADSSCHANSERNA förändrats sedan 1900 kan illustreras med data för Sverige. För kvinnor i åldern 20 år var dödsrisken 0,6 procent år 1900, det vill säga av 1 000 kvinnor i åldern 20 år vid årets start hade 6 avlidit innan året var slut. År 1950 var dödsrisken för en 20-årig kvinna endast 0,06 procent och år 2006 hade den sjunkit till 0,03 procent. En sådan halvering av dödsrisken från en redan låg nivå år 1950 till 2006 påverkar medellivslängden endast marginellt.

I åldrarna över 60 år förändrades inte dödsrisken nämnvärt mellan åren 1900 och 1950. Efter 1950 har dock dödsriskerna bland äldre minskat kraftigt. Vi kan som exempel ta kvinnor i åldern 80 år. De hade år 1950 en dödsrisk på 10 procent och år 2006 en dödsrisk på endast 4 procent. Situationen för äldre har således förändrats radikalt. En 80-årig kvinna i dag har samma dödsrisk som en 70-årig kvinna hade år 1950.

År 1950 hade kvinnor i åldern 65 år en beräknad återstående medellivslängd på 14 år. År 2006 hade deras beräknade återstående medellivslängd ökat till 21 år. För män kan man se en liknande utveckling.

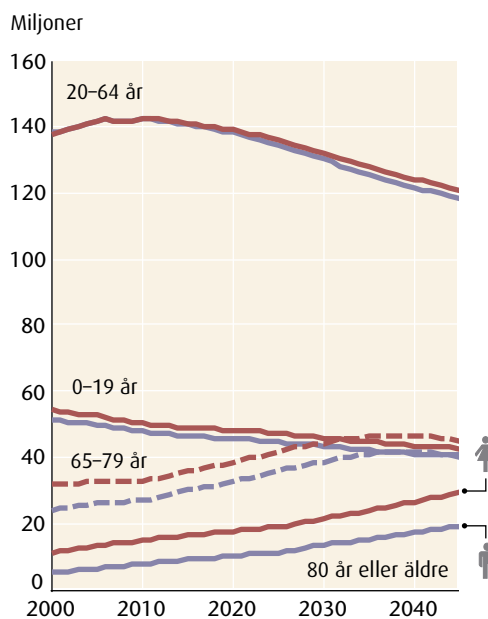
VI KOMMER ATT LEVA ÄNNU längre enligt befolkningsprognoserna. Kommer en 65-åring i genomsnitt att leva ytterligare 20 år eller kanske 35 år? Olika scenarier för framtiden påverkar naturligtvis såväl individens som samhällets framtidsplanering. I prognosen

från EU antogs man att medellivslängden kommer att stiga kraftigt i alla länder och följaktligen att dödsriskerna fortsätter att minska bland äldre. För till exempel Italien och Frankrike antogs att medellivslängden för kvinnor ska stiga till 89 år vid prognosperiodens slut. För män antogs medellivslängden öka till 84 respektive 83 år.

Antaganden om medellivslängden på så lång sikt som en period på över 45 år är naturligtvis vansklig. Vad är realistiskt? Vad kan man vänta sig av nya medi-

Mer än dubbelt så många 80 år eller äldre 2050

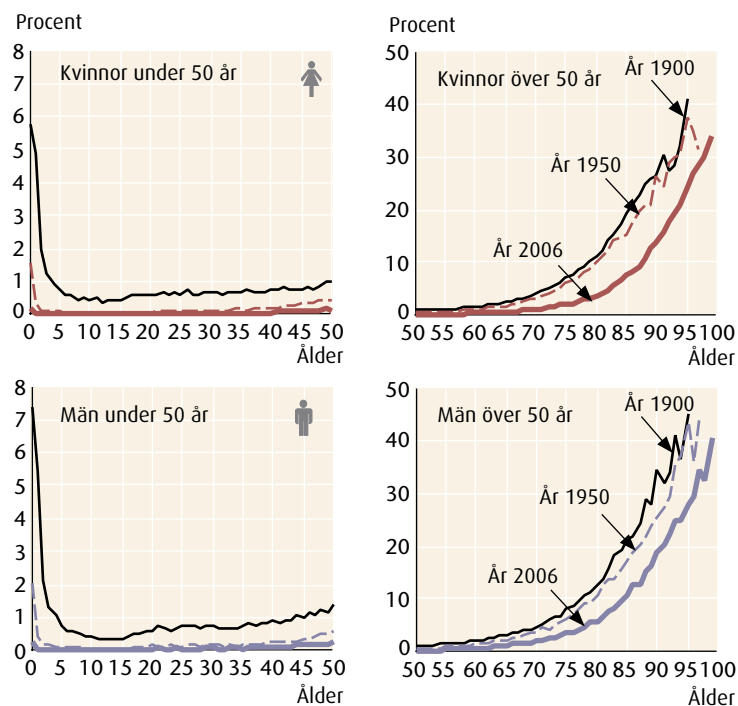
Folkmängden i EU25 efter ålder. Prognos för åren 2005–2050

År 2050 kommer det i EU25 att finnas färre barn och ungdomar än i dag. De äldre har blivit betydligt fler och mest ökar de allra äldsta. Personer i arbetskraftsåldrarna minskar betydligt fram till år 2050 efter en svag ökning några år.

Sjunkande dödsrisiker bland äldre förklarar den stigande medellivslängden

Dödsrisken i Sverige efter ålder och kön åren 1900, 1950 och 2006

Observera att olika skalor används i diagrammen!

Dödsrisk = antal avlidna i en viss ålder dividerat med antalet personer i samma ålder i början av året.

Dödsriskerna för såväl kvinnor som män under 50 års ålder har minskat kraftigt mellan år 1900 och 1950 och är i dag mycket låga. I högre åldrar förändrades inte dödsrisken så mycket mellan år 1900 och 1950 men därefter har dödsriskerna börjat minska kraftigt. Utvecklingen har resulterat i en allt högre andel av de födda som finns kvar i livet i hög ålder. Bland födda 1870 fanns 18 procent av männen och 21 procent av kvinnorna kvar vid 80 års ålder år 1950. Av de födda 1915 fanns 33 procent av männen och 52 procent av kvinnorna kvar i livet vid 80 års ålder.

cinska framsteg? Vilka effekter kommer ändrad livsstil, miljö och annat att ge på sikt? Vi är vana vid en ständigt stigande medellivslängd, men den utvecklingen kan brytas. Ett exempel är ändrad livsstil hos barn och ungdomar. Forskare i USA pekar på att den ökande andelen överviktiga barn och ungdomar på sikt kan leda till ökade dödsrisiker och en sjunkande medellivslängd.

FINNS DET EN ÖVRE GRÄNS för livslängden? Uppfattningarna går vitt isär mellan forskarna. En grupp hävdar att den övre gränsen för medellivslängden är cirka 85 år (82 för män och 88 för kvinnor). Sedan sätter åldrandeprocessen stopp. Det som de uttalar sig om är ett medelvärde. Enskilda individer kan naturligtvis bli äldre. Den enda reservationen de gör är att

den övre gränsen för livslängden kan bli högre om man lyckas påverka åldrandeprocessen. Detta anser de dock inte som troligt.

En annan grupp forskare ser en framtida medellivslängd på 100 år eller mer som rimlig. Bakom denna uppfattning finns bland annat studier av dödsrisiker i högre åldrar i ett stort antal länder. Dödsrisiken ökar snabbt med stigande ålder. Litet förenklat kan man säga att dödsrisiken i högre åldrar fördubblas vart femte åldersår. Om det fanns en övre gräns för livslängden runt 85 år hade man väntat sig en ännu snabbare ökning av dödsrisiken efter 85 års ålder. Vad man kunde notera var dock att ökningstakten i dödsrisiken börjar avta.

Japan börjar närma sig den diskuterade övre gränsen för medellivslängd. År 2006 hade

kvinnor i Japan en medellivslängd på 85,8 år. Deras beräknade medellivslängd har ökat med cirka ett år vart femte år sedan mitten av 1900-talet. Om förbättringen av livschanserna för japanska kvinnor fortsätter i den takt skulle medellivslängden nå 88 år redan runt år 2015. En så snabb ökning av medellivslängden tror man dock inte på i Japan.

Om det finns en övre gräns för medellivslängden eller ej får framtiden utvisa. Vad vi dock kan observera redan i dag är det snabbt ökande antalet gamla personer. År 1900 fanns det i Sverige 12 personer som var 100 år eller äldre. År 2006 hade antalet ökat till totalt 1 407 personer, 1 188 kvinnor och 219 män.

I EU:S BEFOLKNINGSPROGNOS från 2005 antas kvinnor i Frankrike år

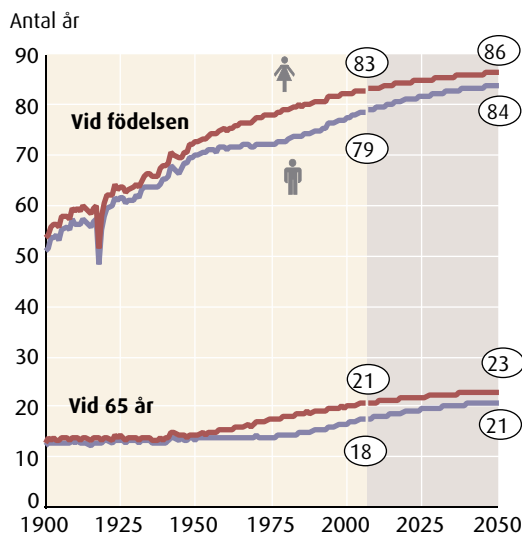
2050 få en medellivslängd på 89 år. Det är den högsta livslängden bland dagens EU-länder. Även om medellivslängden väntas öka i samtliga EU-länder så kommer de stora skillnaderna i livslängd fortfarande bestå år 2050. Lägst livslängd, 82 år, antas kvinnor i Rumänien få. För män har liknande antaganden gjorts. Allmänt beräknas män få en medellivslängd som är runt fem år lägre än för kvinnor. I Italien och Österrike väntas männens medellivslängd bli nära 84 år medan medellivslängden för män i Lettland antas bli endast 74 år. I en kommande EU-prognos har man ändrat synsätt. I den prognosen antas skillnaderna i livslängd mellan dagens EU-länder minska för att på lång sikt bli nära nog densamma.

Det kommer bli trångt på parksoffan i framtiden i såväl Sverige som i övriga EU.

En längre ålderdom väntar

Återstående medellivslängd vid födelsen och vid 65 år. Sverige 1900–2006 samt antaganden fram till 2050

Medellivslängden för kvinnor är i dag 83 år och för män 79 år och antas i vår prognos öka med 3 respektive 5 år fram till år 2050. Återstående medellivslängd för en kvinna i åldern 65 år är i dag 21 år och för män 18 år och antas öka till 23 respektive 21 år 2050.

Författare

Hans Lundström
är demograf vid prognosinstitutet vid SCB
Tfn: 08-506 943 70
e-post: hans.lundstrom@scb.se

Källor

Siegel Jacob S. (2005). **The great debate on the outlook for human longevity: Exposition and evolution of two divergent views**. Presentation vid symposium om Living to 100 and Beyond i Orlando 12–14 januari 2005.
Wilmoth J R, Deegan L G, Lundström H och Horiuchi S. (2000). **Increase of maximum life-span in Sweden, 1861–1999**. I Science 289: sid 2366–2368.

Carnes B A, Ohlshansky S J och Grahn D (2003). **Biological evidence for limits to the duration of life**. I Biogerontology 4 sid 31–45.

Oeppen J och Vaupel J W (2002). **Broken Limits to Life Expectancy**. I Science 296, nr 5570 sid 1029–1031.

Mammans och barnets hälsa är sammanlänkade

Socioekonomiska skillnader har betydelse, inte bara för spädbarnsdödlighet utan även för födelsevikt, för tidig födsel och fostertillväxt.

När man diskuterar ojämlikheter i hälsa bland vuxna ligger fokus ofta på hur människor lever, så kallade hälsorelaterade beteenden. Hälsorelaterade beteenden påverkar individens hälsa och skiljer sig mellan olika socioekonomiska grupper. Därmed ligger det nära till hands att göra individens hälsa till individens eget ansvar. När man tittar på skillnaderna i dödlighet bland nyfödda barn blir slutsatsen helt annorlunda. De nyfödda barnen har ännu inte ansvar över sina liv, men deras chanser till överlevnad påverkas av deras föräldrars socioekonomiska tillhörighet i samhället.

Skillnader i födelseutfall mellan olika socioekonomiska grupper är därför inte bara ojämlikheter i hälsa utan kan också ses som ett uttryck för orättvisa.

SVERIGE HAR SEDAN LÄNGE haft låg spädbarnsdödlighet ur ett internationellt perspektiv. När forskningen kring ojämlikheter i hälsa tog fart i början på 1980-talet, antog man först att det inte skulle finnas några sociala skillnader i spädbarnsdödlighet i Sverige. Tyvärr är det inte så även om avvikelserna är mindre i Sverige än i länder med större socioekonomiska skillnader.

Även om spädbarnsdödlighet givetvis är det allvarligaste födelseutfallet kan det vara mer intressant att i Sverige, som har låg spädbarnsdödlighet, studera andra födelseutfall som födelsevikt och för tidig födsel. Forsk-

ning visar att låg födelsevikt och för tidig födsel inte bara har samband med olika hälsoproblem som hjärt- och kärlsjukdom senare i livet, utan också med skolresultat och därmed i förlängningen möjligheter till utbildning och yrkesval.

Liksom för spädbarnsdödlighet finns det socioekonomiska skillnader även för födelsevikt, graviditetslängd och fostertillväxt. Barn till de lägst utbildade föräldrarna har högre risk för låg födelsevikt, för tidig födsel och sämre fostertillväxt. Födelseutfallen blir mer fördelaktiga ju högre utbildning mamman har. Detta visar att det troligen är många faktorer som påverkar födelseutfallen.

KUNSKAPEN OM ORSAKERNA till det nyfödda barnets ohälsa är ganska begränsad. Dessutom finns det ett samband mellan orsakerna.

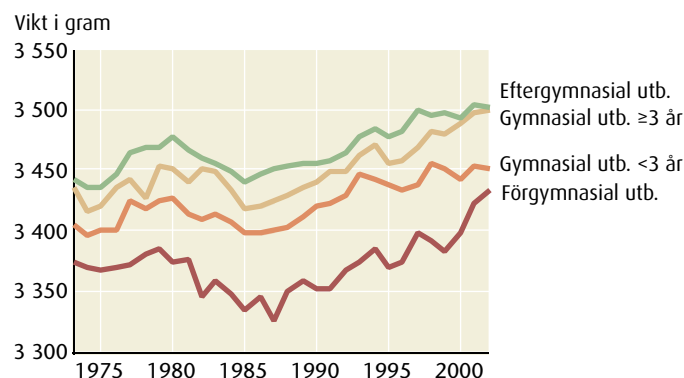
Vad gäller spädbarnsdödlighet är de vanligaste klarlagda orsakerna kopplade till för tidig födsel eller medfödd missbildning. Låg födelsevikt kan bero på för tidig födsel eller dålig fostertillväxt. Men vilka är då orsakerna till för tidig födsel, dålig fostertillväxt och missbildningar? Generellt

Oddsquoter visar hur starkt risken för något beror på något annat. Det kan exempelvis vara, som i denna artikel, hur starkt risken för förtida födsel eller låg födelsevikt beror på socioekonomisk tillhörighet. När en grupp har en oddskvot som är större än ett så har den gruppen en överrisk jämfört med en referensgrupp som har oddskvoten ett. Ju högre oddskvoten är, desto större är överrisken.

I den aktuella texten visar oddskvoten inverkan av socioekonomisk tillhörighet ostört av moderns ålder och ordningsnummer.

Högt utbildade kvinnor föder tyngre barn

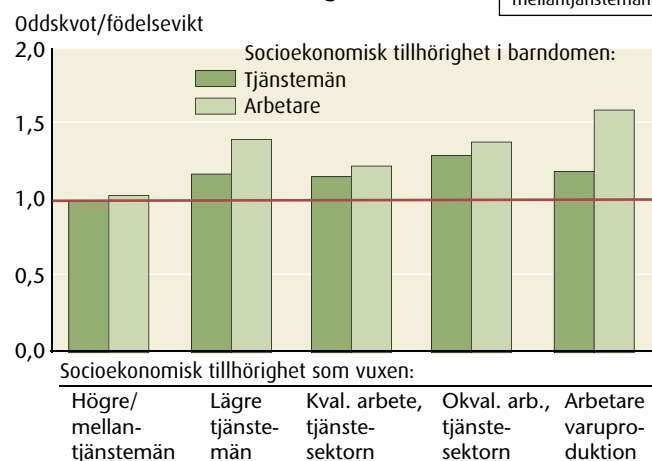
Moderns utbildning år 2002 och genomsnittsvikt för första barnet. Enkelfödslar i Sverige 1973–2002

Ju längre utbildning modern har desto mer väger det nyfödda barnet.

Mammans socioekonomiska tillhörighet har betydelse för födelsevikten

Mammans socioekonomiska förhållanden i barndom och vuxenliv och låg födelsevikt

De flesta barn till kvinnor med arbetarbakgrund har högre risk för låg födelsevikt oavsett kvinnornas socioekonomiska tillhörighet i vuxenlivet.

sett ligger intresset från medicinskt håll ofta på förebyggande insatser, medan man från epidemiologiskt håll ofta har en specifik riskfaktor i fokus. Om man i stället vill försöka förklara de socioekonomiska ojämlikheterna, måste man ta en bredare ansats, och kanske det i sin tur kan ge ledtrådar om orsakerna till den nyföddas ohälsa.

En första fråga är när de socioekonomiska förhållandena påverkar den nyföddas hälsa. För de födelseutfall som ges direkt vid födseln, till exempel graviditetslängd, kan påverkan på barnet inte ske efter graviditeten. En mycket intressant period är därmed fostertiden, när barnet utvecklas i moderns kropp. Eftersom barnet växer i mammans kropp är mammans och barnets hälsa sammanlänkade. Socioekonomiska skillnader i vuxnas hälsa är väldokumenterade, och en del av dessa skillnader brukar kunna förklaras av arbetsmiljö och hälso-relaterade beteenden. Gravida kvinnors hälsa är alltså påverkad av socioekonomiska förhållanden. När man tar hänsyn till arbetsmiljöfaktorer försvinner en del skillnader i födelseutfall. Gravida kvinnors arbetsmiljö kan således förklara en del av olikheterna i födelseutfall.

SKILLNADER I VUXNAS hälsa kan också spåras till barndomsfaktorer, bland annat socioekonomiska sådana. En del av ojämlikheten i födelseutfall mellan socioekonomiska grupper beror på att det finns ett samband mellan kvinnors socioekonomiska förhållanden i barndomen och deras socioekonomiska förhållanden

Nyföddas hälsa är knuten till mammans socioekonomiska status.

i vuxenlivet. De kvinnor som kommer från arbetarhem har större sannolikhet att hamna i arbetaryrken med bland annat sämre arbetsmiljö.

Det finns således ett samband med mammornas socioekonomiska förhållanden i barndomen och födelsevikten och den neonatala dödligheten för deras barn. Detta samband försvinner inte när man tar hänsyn till kvinnornas socioekonomiska förhållanden i vuxenlivet. En tänkbar förklaring till detta är att en kvinnas optimala reproduktionsförmåga till en del bestäms under hennes egen fostertid och därmed är påverkad av sin mammas hälsa

och socioekonomiska förhållanden. Kvinnornas socioekonomiska förhållanden som vuxen har dock större betydelse än de socioekonomiska förhållandena i barndomen.

Mammans hälsa, och sedan även hennes barns hälsa, verkar alltså påverkas av socioekonomiska faktorer under mammans liv fram till barnets födsel. Födelseutfall kan därmed ses som en överföring av hälsokapital mellan generationer. Moderns hälsa avspeglas i barnets, och blir till barnets utgångspotential för hälsa, födelseutfall och andra faktorer senare i livet. ●

FAKTA

Födelseutfall

Spädbarnsdödlighet = barn som föds levande och dör innan de fyllt ett år.

Neonatal dödlighet = barn som föds levande och dör den första månaden efter födseln.

Låg födelsevikt = < 2 500 gram.

Gestationsålder = graviditetslängd. Barn med kortare gestationsålder har högre risk för låg födelsevikt och högre risk för spädbarnsdödlighet.

För tidig födsel = mindre än 37 kompletta graviditetsveckor innan födseln.

Dålig fostertillväxt = barn som växer långsammare under fostertiden. Dessa barn brukar också ha högre risk för spädbarnsdödlighet oavsett gestationsålder.

Epidemiologi = sjukdomars utbredning, orsaker och förlopp. Metoden innebär att man kartlägger och beskriver en sjukdoms utbredning och speciella mönster i befolkningen.

Författare

Marit Gisselmann är fil.dr. i sociologi och arbetar med frågor om ojämlikheter i födelseutfall på CHES, Centrum för Ojämlikheter i Hälsa, Stockholms Universitet/Karolinska Institutet.
Tfn: 08-16 38 99
e-post: Marit.Gisselmann@ches.su.se

Källa

The first injustice. Socio-economic inequalities in birth outcome. Health Equity Studies No 8. Avhandling i sociologi vid Stockholms universitet 2007.

Hantverks- utbildade en bristvara

Förutsättningarna att få arbete är enligt SCB:s Arbetskraftsbarometer '07 störst inom bygg-, teknik- och vårdsektorn. Störst tillgång i förhållande till arbetsgivarnas behov är det på personal med utbildning inom det samhällsvetenskapliga området.

Svenska folket bygger om och renoverar som aldrig förr. Enligt *Vi i Villa* planerar bland annat en halv miljon villaägare att renovera badrummet under 2008. Samtidigt uppger arbetsgivarna att det råder stor brist på gymnasieutbildade hantverkare och tekniker och bland de med störst brist återfinns drift-, underhåll-, VVS- och kyltekniker. Det råder stor

brist även på elektriker, fordons-, transport-, verkstads- och tele/elektronikutbildade. Bristen gäller både nytutexaminerade hantverksutbildade och yrkeserfarna. Dessutom uppger arbetsgivarna inom bygg- och verkstadsbranschen att de vill öka antalet anställda på ett par års sikt, så förutsättningarna att få arbete efter utbildning ser goda ut.

FÖR ARBETSUPPGIFTER INOM det tekniska området som kräver eftergymnasial utbildning anser arbetsgivarna att det är mycket svårt att hitta utbildad personal med yrkeserfarenhet. En något mindre brist uppfattar arbetsgivarna att det är på nytutexaminerade civil- och högskoleingenjörer. Samtidigt visar antagningsstatistik från högskoleverket att antalet sökande och antagna till ingenjörutbildningarna har minskat kraftigt de senaste tio åren. De som väljer att läsa på någon av de tekniska högskolorna bör därför sannolikt ha goda förutsättningar att få arbete inom sitt område eftersom det är risk att bristen på utbildade ökar ytterligare framöver.

DRYGT HÄLFTEN AV DE tillfrågade arbetsgivarna inom vårdområdet säger att de har sökt personal det senaste året. För de flesta av utbildningarna uppger man att det är stor brist på yrkeserfarna. Det är även brist på nytutexaminerade, då främst receptarier, veterinärer,

Det råder stor brist på gymnasieutbildade hantverkare och tekniker.

barnmorskor, läkare och specialistutbildade sjuksköterskor. En växande och åldrande befolkning talar också för ett ökat personalbehov. Detta i kombination med stora pensionsavgångar gör det troligt att det kommer att finnas goda möjligheter till arbete inom vårdområdet även framöver. Många av de tillfrågade arbetsgivarna bedömer dessutom att de kommer att behöva öka antalet anställda med vårdutbildning inom de närmaste åren.

BARNAFÖDANDET I SVERIGE präglades av en babyboom i början

av 1990-talet. Därefter sjönk det till en bottennotering år 1999. Sedan år 2000 har barnafödandet åter ökat och det i snabbare takt än vad som varit prognostiserat. Antalet barn i grundskolan och på gymnasiet väntas dock vara lågt ännu ett par år. Detta gör att det är stora variationer i arbetsmarknadssituationen inom utbildningsområdet. Personer med utbildning inriktad mot yngre barn har bättre förutsättningar att få arbete. Under flera års tid har arbetsgivarna uppgivit att de är brist på fritidspedagoger, förskollärare och specialpedagoger/

FAKTA

Om undersökningen

Arbetskraftsbarometern ger information om arbetsmarknadsläget och framtidsutsikterna för 70 utbildningar – 55 högskoleutbildningar och 15 gymnasieutbildningar. Varje höst skickas drygt 10 000 enkäter till personalansvariga på cirka 7 000 arbetsplatser. De tillfrågas om de har sökt personal under den senaste 12-månadsperioden, hur de upplever tillgången på sökande nytutexaminerade respektive yrkeserfarna (God tillgång, Balans, Brist) samt hur de bedömer att antalet anställda med de undersökta utbildningarna kommer att ändras på ett respektive tre års sikt (Öka, Oförändrat, Minska).

Utbildningar där störst andel arbetsgivare angivit:

Brist på sökande

Nyutexaminerade

Drift-, underhåll-, VVS- och kylteknik
Specialistutbildade sjuksköterskor
Transportutbildade
Tele-/elektronikutbildade
Jord- och skogsbruksutbildade

Yrkeserfarna

Elektriker
Högskoleingenjörer byggnadsteknik
Styr- och reglertekniskt utbildade
Drift-, underhåll-, VVS- och kylteknik
Verkstadsutbildade

God tillgång på sökande

Nyutexaminerade

Grundskollärare åk 1-7, sv/so
Bibliotekarier
Gymnasielärare, historia/samhällsvetenskap
Biologer
Samhällsvetare

Yrkeserfarna

Samhällsvetare
Handels- och administrationsutbildade
Gymnasielärare, historia/samhällsvetenskap
Grundskollärare åk 1-7, sv/so
Sjukgymnaster

Lästips

Arbetskraftsbarometern '07

- Utsikterna på arbetsmarknaden för 70 utbildningar, SCB

Rapporten finns på SCB:s webbplats, se www.scb.se/arbetskraftsbarometern.

speciallärare. Bristen gäller såväl nyutexaminerade som utbildade med yrkeserfarenhet. Tillgången på lärare med inriktning mot både grundskola och gymnasium upplevs av arbetsgivarna som god eller i balans. Framför allt är konkurrensen om jobben stor för lärare i språk och samhällsorienterade ämnen. Däremot tycks tillgången på lärare i matematik och naturvetenskapsorienterade ämnen inte vara fullt lika god. Utbildningsområdet är dessutom det enda området i 2007 års arbetskraftsbarometer där arbetsgivarna väntar sig att antalet

anställda totalt sett kan komma att minska något.

DET SAMHÄLLSVETENSKAPLIGA området är det utbildningsområde som kännetecknas av svag arbetskraftsefterfrågan. Det är mycket god tillgång på nyutexaminerade ekonomer, jurister, personalvetare/beteendevetare, samhällsvetare, socionomer samt handels- och administrationsutbildade. Utbildade med yrkeserfarenhet har emellertid, som alltid, något bättre förutsättningar än nyutexaminerade att hitta jobb.

SAMMANFATTNINGSVIS ÄR arbetsmarknadsförutsättningarna för de utbildningar som belyses i Arbetskraftsbarometern bättre än på flera år. Arbetsgivare söker i första hand yrkeserfaren personal och som nyutexaminerad kan det ibland vara svårt att komma in på arbetsmarknaden. Men flera års brist på yrkeserfarna tycks enligt resultaten från Arbetskraftsbarometern '07 lett till att det nu även börjar bli allt större brist på nyutexaminerade för flera utbildningar.

Författare

Freja Lundgren

arbetar med arbetskraftsbarometern vid SCB
Tfn: 08-506 944 62
e-post: freja.lundgren@scb.se

Långpendlande män och kvinnor

”Det är bara män som kan vara långpendlare under någon längre period. Kvinnor slutar när de bildar familj och föder barn.” Denna uppfattning, framkastad under en kafferast, visade sig delas av en stor del av den närmaste omgivningen. Var det en uppfattning baserad på kunskap eller bara en förutfattad mening?

Den första frågan man ställer sig är hur man ska kunna identifiera gruppen pendlare och pendlare som kan betraktas som långväga. SCB:s regionala register över arbetsmarknad och sysselsättning (RAMS) kan ge svar på några frågor medan andra förblir obesvarade. Sverige kan funktionellt delas in i lokala arbetsmarknader. Den grundläggande idén bakom indelningen är att avgränsa geografiska områden, som består av en eller flera kommuner och som ur arbetsmarknadssynpunkt är relativt isolerade från varandra och därmed fungerar förhållandevis oberoende av varandra. Det innebär att personer som har sin bostad i en lokal arbetsmarknad och sin arbetsplats i en annan, pendlare, har relativt långt pendelavstånd. År 2005 bestod Sverige av 82 lokala arbetsmarknader och knappt 300 000 personer är pendlare mellan dessa. Omkring

en tredjedel av pendlarna är kvinnor och två tredjedelar är män.

OM DET VORE SÅ ATT kvinnorna skulle sluta pendla i samband med familjebildning och barnafödande, borde det finnas fler kvinnor i de lägre åldrarna som pendlar jämfört med kvinnor i de högre åldrarna. Så är det inte. Men det finns en liten skillnad i åldersfördelningen mellan pendlare män och kvinnor. I åldern strax över 20 år är det något färre kvinnor än män som pendlar. Sedan ökar antalet män i varje åldersklass för att nå sitt maximala antal vid 40 års ålder. Kvinnorna däremot, är ungefär lika många i varje åldersklass upp till 35 år. I åldrarna över 40 år minskar antalet pendlare män och kvinnor med ungefär lika många ju äldre pendlarna blir. Man kan se det som att kvinnorna är jämnare fördelade över hela åldersintervallet mellan 20 och 55 år medan det för männen är lägre andelar i åldrarna mellan 20 och 30 år.

Går det att både pendla och vara småbarnsförälder? Kan det mindre antalet pendlare kvinnor bero på att de i högre utsträckning avbryter pendlandet och byter arbete i samband med att de blir småbarnsföräldrar, det vill säga har barn i åldern 0–6 år? Om det vore så skulle andelen pendlare småbarnsföräldrar vara be-

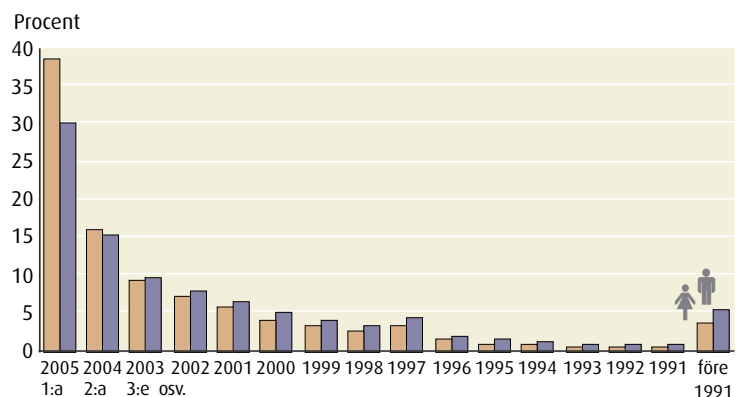
tydligt mindre bland kvinnorna än bland männen. Så är dock inte fallet. Det är till och med en något större andel kvinnor bland pendlare som har barn i åldern 0–6 år, 18 procent jämfört med 17 procent bland männen.

De pendlare män, som är småbarnspappor, är i genomsnitt tre år äldre än småbarnsmammor, vilket är samma åldersskillnad som vi ser mellan parterna i ett äktenskap. I övrigt är åldersstrukturen ungefär densamma för båda könen. Det finns alltså inget som talar för att barnafödandet skulle göra det svårare för kvinnor än för män att pendla till arbetet.

PENDLING TAR TID och kostar pengar. En intressant fråga är därför under hur många år man pendlar. Är det någonting man gör under ett fåtal år av yrkeslivet? Av de kvinnor som pendlade år 2005 var det knappt 40 procent som började pendla just det året. Motsvarande andel för män var 30 procent. Det borde innebära att kvinnorna byter arbete eller bostadsort och avslutar pendlingen efter kortare period än vad männen gör. Om man däremot ser på gruppen som pendlat mer än ett år, är skillnaderna mellan könen marginella. Har man väl pendlat ett år är sannolikheten

De som har börjat att pendla fortsätter med det...

Pendling i antal år med 2005 som startår

Skillnaden är liten mellan andel kvinnor och män som pendlar mer än ett år.

FAKTA**Lokala arbetsmarknader (LA)**

är funktionella regioner som avgränsas utifrån statistik över arbetspendling mellan kommuner. En LA kan bestå av en eller flera kommuner och indelningen förändras allteftersom pendlingsströmmar ändrar omfattning och inriktning.

Den senaste LA-indelningen avser 2005 och består av 82 lokala arbetsmarknader.

I kartan har den största, folkrikaste, lokala arbetsmarknaden inom varje län pekats ut.

oväntat lika

lika stor för män som för kvinnor att fortsätta att pendla flera år.

NÄR MAN SER TILL VILKA YRKEN på riksnivå som har störst andel utövare som är pendlare finner man samma tre yrkesgrupper i topp för både män och kvinnor. Ungefär var tredje militär, drygt var fjärde högre ämbetsman/politiker och drygt var femte lantmästare/skogsmästare är pendlare. Andelarna gäller för både män och kvinnor.

Kvinnor är generellt sett mer välutbildade än män. Både män och kvinnor som pendlar har oftare en eftergymnasial utbildning än befolkningen totalt. Skillnaden är ännu större för kvinnorna än för männen.

Pendlarna har jobb inom arbetsmarknadens alla sektorer. Ser man till genomsnittet i hela riket är – inte oväntat – jobb inom den kommunala sektorn ovanligt, det gäller både män och kvinnor men i högre utsträckning för kvinnorna. Pendlare kvinnor arbetar i större omfattning inom den privata sektorn än övriga förvärvsarbetande kvinnor.

DEN NATIONELLA resvaneundersökningen från år 2000 visar att män använder bilen oftare än kvinnor som utnyttjar kollektivtrafiken mer än män. Männen använder också bilen mycket mer än vad

kvinnorna gör, särskilt utanför storstäderna. Bilåkandet dominerar också som färd sätt vid alla typer av ärenden men särskilt vid arbets- och tjänsteresor. Vi vet inte om dessa förhållanden gäller för långpendlarna eller om de är typiska för de med kortare pendlingsavstånd

Knappt hälften av pendlarna, lika för män och kvinnor, gör reseavdrag i deklarationen. Kvinnornas avdrag är något lägre än männens, ungefär 85 procent i storlek jämfört med männen. Andelen män som har avdrag för dubbelt boende är drygt 10 procent jämfört med drygt 8 procent av kvinnorna. Genomsnittsbeloppet som de deklarerar avdrag för är detsamma för män som för kvinnor.

Det är främst antalet som skiljer pendlare män och kvinnor åt. Förmodligen är det färre kvinnor som väljer att kombinera jobb och längre pendling om den möjligheten uppstår, oavsett ålder och familjesituation. Det tycks som att har man väl börjat pendla så innebär pendlandet inget hinder för varken kvinnor eller män som är småbarnsföräldrar.

OM DET SEDAN FINNS andra skillnader mellan könen som kan påverka om man veckopendlar eller dagpendlar, färdas med egen

bil eller med kollektivtrafiken, löser barntillsyn på olika sätt etc. ger våra register inga besked om. Även om åtskilliga frågor förblir obesvarade i det här sammanhanget är de som blir besvarade sådana att det är mer som indikerar likhet än skillnad mellan könen.

Författare

Tor Bengtsson arbetar med analysfrågor inom avdelningen för näringsliv och arbetsmarknad
Tfn: 019-17 65 19
e-post: tor.bengtsson@scb.se

Överdriven bild av ungdomars ökade brottslighet

Den svenska ungdomsbrottsligheten har länge stått i fokus i samhällsdebatten. Denna vinter är det framför allt ungdomsvåldet som har fått stor uppmärksamhet. Bakgrunden är ett par mycket allvarliga och tragiska våldshändelser. Den offentliga bilden av ungdomsbrottsligheten är att den ökar kraftigt. Men det stämmer inte med den samlade bild som forskningen ger.

Beskrivningar av ungdomsbrottslighetens utveckling baseras lämpligen både på officiell statistik och alternativa informationskällor. Genom att ta hänsyn till den samlade bilden får man en mer korrekt bedömning. Det är fler ungdomar som lagförs för stöldbrott än för misshandel. Denna skillnad var liten i början av 1900-talet men blev påtaglig under efterkrigstiden. Vid 2000-talets början har dock skillnaden blivit mindre igen. I åldersgruppen 15–17 år lagfördes

år 2006 cirka 5 300 personer för tillgreppsbrott och cirka 1 500 för misshandel.

Vidare uppvisar båda brottskategorier ökning sett till hela perioden. Detta är inte unikt för Sverige utan gäller också i övriga Västeuropa. Slutligen kan vi sedan mitten av 1990-talet notera att färre ungdomar blir lagförda för stöld- och misshandel. Ett problem att förhålla sig till vid tolkningen av dessa trender är att de flesta brott som begås aldrig blir registrerade i statistiken och att detta förhållande kan förändras över tid utan att själva brottsligheten ökar eller minskar på motsvarande vis. Exempelvis lagfördes nästan inga ungdomar för misshandel fram till slutet av 1950-talet. Detta är naturligtvis inte ett uttryck för att ungdomar inte begick våldshandlingar fram tills dess, utan visar just att våldsutövning kontrollerats på olika sätt i historien. Detta betyder att kriminalstatistiken är känslig för förändringar av vad som upp-

fattas som brottslig våldsutövning mellan ungdomar. I en nyligen framlagd avhandling visar Sven Granath att det bara under de senaste decennierna har skett tydliga förändringar i vad som uppfattas som grovt ungdomsvåld i svenska domstolar. Vi behöver därför gå vidare och analysera andra indikatorer.

SVERIGE HAR INTERNATIONELLT sett god tillgång till alternativa källor över brottsutvecklingen. De viktigaste är de studier där man frågar allmänheten om deras erfarenheter. Vi kan exempelvis genom SCB:s Undersökningar av levnadsförhållanden (ULF) följa medborgarnas utsatthet för brott sedan 1978. Med start år 2006 genomför Brottsförebyggande rådet (Brå) en nationell brottsofferundersökning: Nationella trygg-

hetsundersökningen (NTU) där utvecklingen av medborgarnas utsatthet och oro för brott samt erfarenheter av rättsväsendet kan beskrivas. Dessa undersökningar är värdefulla eftersom de synliggör en stor del av den brottslighet som inte kommer till polisens kännedom.

FRÅN ÅR 1995 HAR Brå också en serie över ungdomars självdeklarerade brottsutövning och utsatthet för brott. Dessa undersökningar visar att andelen pojkar och flickor som deltagit i stöld- och skadegörelsebrott minskat sedan mitten av 1990-talet, vilket alltså bekräftar bilden från kriminalstatistiken. När det gäller ungdomars självrapporterade våldsbrottslighet framträder däremot inga tydliga minskningar men inte heller några ökning.

Egendomsbrotten dominerar bland ungdomar

Lagförda för stöld och misshandel. Antal i åldersgruppen 15–17 år per 1000 invånare, 1913–2006

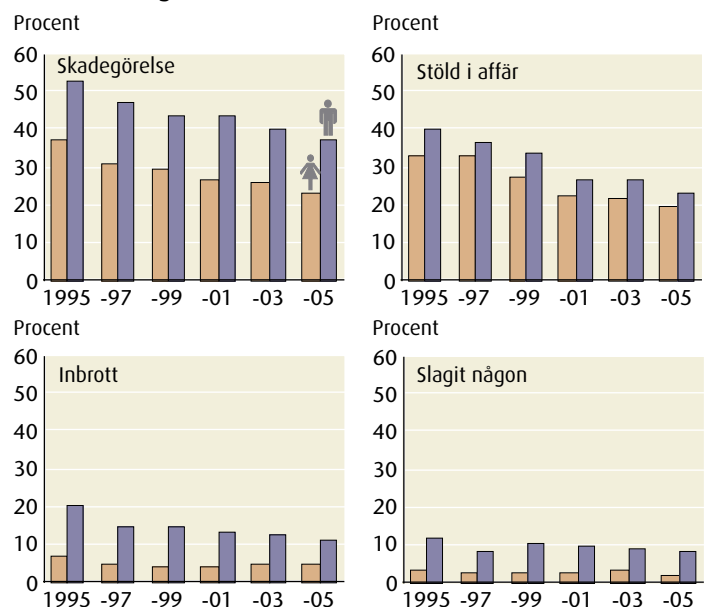

Källa: Brå.

Båda brottskategorierna ökar sett till hela perioden. Under de senaste decennierna har det skett glidningar i vad som betraktas som misshandel.

Färre niondeklassare begår brott

Andel niondeklassare som uppger att de begått olika brotts handlingar

Brottsmönstret är detsamma för flickor och pojkar.

Ungdomars våldsbrottlighet varken minskar eller ökar.

Ett av kriminologins grundläggande fakta är att brottslighet i stor utsträckning är ett manligt fenomen. I ett historiskt perspektiv har exempelvis andelen kvinnliga gärningsmän varit mindre än tio procent av de lagförda för misshandel och 25 procent av de lagförda för stöldbrott. De stora skillnaderna som finns mellan könen enligt kriminalstatistiken bekräftas i princip av de nationella självrapportundersökningarna.

ARTIKELN HAR HITTILLS beskrivit ungdomars brottslighet genom att se på unga som lagförts för brott respektive själva uppgivit att de begått brott. I följande avsnitt byter vi perspektiv och fokuserar på ungdomar som offer för brott. Förutom att det finns ett egenvärde i att synliggöra unga brottsoffer är detta också ett sätt att ytterligare beskriva ungdomsbrottslighetens omfattning och utveckling. I synnerhet när det

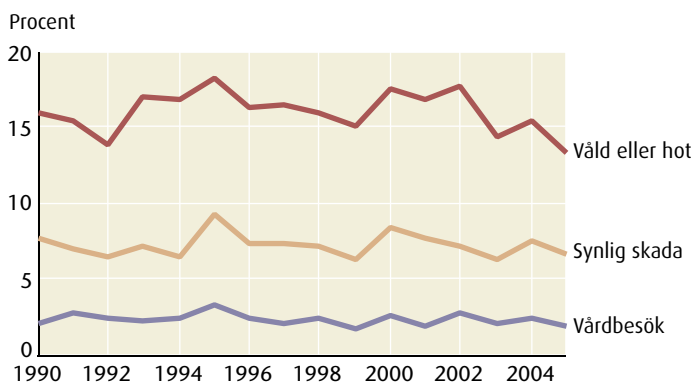
gäller våldsbrott är det välkänt att mycket av våldet sker mellan jämnåriga.

Andelen ungdomar som i SCB:s ULF-undersökningar uppgett att de utsatts för olika typer av våldshandlingar åren 1978–2005 har både ökat och minskat under perioden. Mot bakgrund av den långa tidsrymd som undersökningarna beskriver är dock den sammantagna bilden att andelen som utsatts för våld som leder till vårdbesök varit tämligen oförändrad. Detta gäller såväl för de unga kvinnorna som för männen. Motsvarande stabila nivå framkommer i Brå:s skolundersökningar där omkring 5–6 procent uppgett att de har blivit utsatta för så pass grovt våld att de behövt söka någon form av vård åren 1995–2005. De uppgifter som de äldre ungdomarna redovisar i ULF-undersökningarna stämmer sålunda väl överens med de som framkommer bland niondeklassarna. Det finns inget i dessa undersökningar som antyder att andelen våldutsatta ungdomar skulle ha ökat sedan början av 1990-talet.

I den statistik som redovisats i denna artikel finns det alltså sammantaget inte belägg för att ungdomsbrottsligheten fortsatt att öka med oförminskad hastighet under hela efterkrigstiden. Statistiken tillåter tyvärr ingen helt exakt bestämning av ungdomsbrottslighetens faktiska utvecklingsriktning under de senaste decennierna. I *sämsta fall* tyder indikatorerna på att den varit mer eller mindre konstant. I *bästa fall* har antalet ungdomsbrottslingar minskat sedan mitten av 1970-talet. Sedan 1995, då vi har upprepade nationella självdeklarationsundersökningar, framträder en klar minskning av andelen ungdomar som uppger att de begått brottsliga handlingar. När det gäller ungdomars våldsbrottslighet framträder dock inga tydliga minskningar men inte heller några ökning under de senaste tio till femton åren.

Ungdomar som utsatts för våld stabilt sedan 1995

Andel utsatta för våld eller hot, våld som leder till kroppsskada respektive läkarvård bland ungdomar 16–24 år

Andelen ungdomar som utsatts för grovre våld är stabil under perioden.

Författare

Felipe Estrada är chef för enheten för forskning och utveckling vid Brottsförebyggande rådet
Tfn: 08-504 454 06
e-post: felipe.estrada@bra.se

Lästips

Ungdomar och brott 1995–2005. Rapport 2006:7. Brottsförebyggande rådet 2006.

Estrada, F. och Flyghed, J.: **Den svenska ungdomsbrottsligheten.** Lund: Studentlitteratur 2007.

Granath, S. (2007): **Rättsliga reaktioner på ungdomsbrott 1980–2005.** Akademisk avhandling, Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.

Allt fler högutbildade kvinnliga tekniker och naturvetare

Medan yngre kvinnor i högre utsträckning väljer att utbilda sig inom teknik och naturvetenskap utbildar sig yngre män i mindre utsträckning än tidigare generationers män till lärare eller inom hälso- och sjukvård. Detta medför att könsskillnaderna minskar inom det tekniska och naturvetenskapliga området medan de ökar bland lärarutbildade och inom hälso- och sjukvården.

Över en miljon personer i åldrarna 25–64 år är högutbildade i Sverige. Med högutbildad avses

i denna artikel personer med en eftergymnasial utbildning som är tre år eller längre. Antalet högutbildade är väsentligt fler bland de yngre än bland de äldre. I åldersgruppen 25–34 år var 29 procent högutbildade år 2006 jämfört med 17 procent i åldersgruppen 55–64 år. Detta medför att det finns cirka 130 000 fler högutbildade bland de yngre, 25–34 år, än bland de äldre, 55–64 år.

Utbildningens inriktning skiljer sig en del mellan de yngre och de äldre. De yngre högutbildade har i betydligt större utsträckning än de äldre en utbildning inom teknik och tillverkning.

Även inom naturvetenskap, matematik och data finns det en större andel yngre högutbildade.

Högutbildade äldre har däremot i högre grad än de yngre en lärarutbildning eller en utbildning inom hälso- och sjukvård. Särskilt stor är skillnaden bland de lärarutbildade. För andelen högutbildade med utbildning inriktad mot humaniora och konst är skillnaden mellan generationerna däremot liten.

KVINNOR OCH MÄN UTBILDAR sig för olika yrkesområden. Detta betyder att utbildningens inriktning i hög grad är en könsfråga. Män-

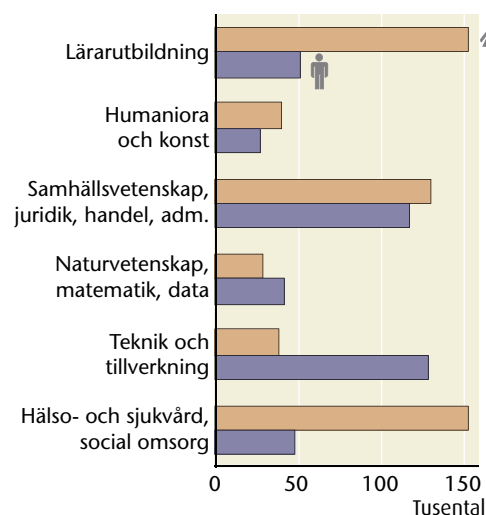
nens dominans inom det tekniska området är mycket stor. Av de högutbildade med en teknisk utbildning är mer än tre fjärdedelar män. Män är också naturvetenskapligt utbildade i högre grad än kvinnor, 60 procent är män.

Kvinnor har däremot i större utsträckning än män en utbildning inom det pedagogiska området och hälso- och sjukvården. Inom båda dessa områden finns det mer än 150 000 högutbildade kvinnor. Männerna utgör endast en fjärdedel.

Könsfördelningen är jämn bland de högutbildade inom den största utbildningsinriktningen samhällsvetenskap, juridik, handel och administration

Kvinnor dominerar inom hälso- och sjukvård samt bland lärarutbildade

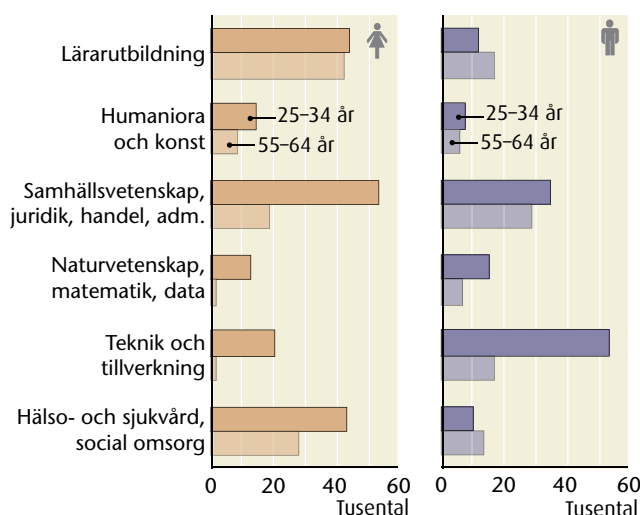
Utbildningsinriktning för befolkningen 25–64 år med eftergymnasial utbildning 3 år eller längre, år 2006

Det finns ungefär tre gånger så många högutbildade kvinnor som män inom hälso- och sjukvården samt bland de lärarutbildade. Det omvända råder inom det tekniska området där tre av fyra är män. Inom områdena humaniora, naturvetenskap samt samhällsvetenskap, juridik, handel och administration är könsfördelningen relativt jämn.

Stor ökning av yngre kvinnor och män inom teknik och naturvetenskap

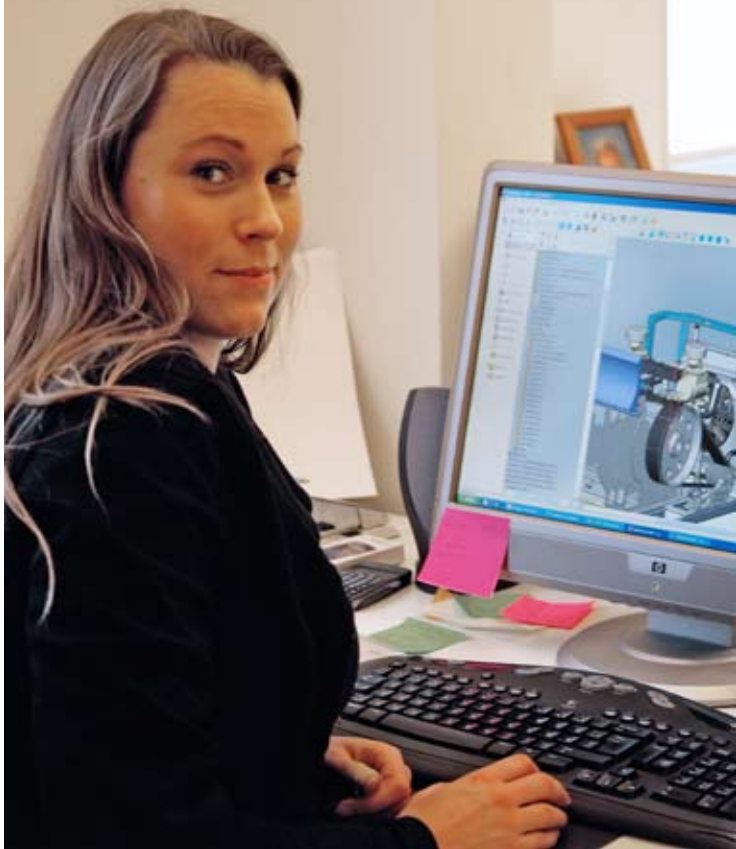
Utbildningsinriktning efter åldersgrupp för befolkningen med eftergymnasial utbildning 3 år eller längre, år 2006

Både yngre kvinnor och män har i betydligt större utsträckning än äldre en teknisk eller naturvetenskaplig högskoletutbildning. Varannan högutbildad ung man och var sjätte ung kvinna är utbildad inom teknik och naturvetenskap.

UTBILDNINGSDOMÄNET skiljer sig också mellan yngre och äldre män respektive mellan yngre och äldre kvinnor. De yngre männen, 25–34 år, har i mycket högre grad en utbildning inom teknik och tillverkning än de äldre männen, 55–64 år. Yngre män har också i större utsträckning en utbildning inom naturvetenskap. Bland de högutbildade yngre männen har hälften en utbildning inom teknik eller naturvetenskap. Motsvarande andel bland de äldre männen uppgår till endast en fjärdedel.

Yngre män har å andra sidan i mindre utsträckning än äldre män en lärarutbildning eller en utbildning inom hälso- och sjukvård. Över 30 procent av de högutbildade äldre männen har

Bland de yngre högtbildade teknikerna är var fjärde kvinna.

en utbildning inom något av dessa områden. Bland de yngre männen är denna andel endast hälften så stor.

Liksom bland männen har även yngre kvinnor i betydligt

större omfattning än äldre kvinnor en utbildning inom teknik och naturvetenskap. Omkring 17 procent av de högtbildade kvinnorna i åldersgruppen 25–34 år har en utbildning inom

dessa områden jämfört med endast 4 procent av de högtbildade kvinnorna i åldrarna 55–64 år.

DET HAR SKETT EN OMKASTNING mellan könen om man jämför yngre och äldre högtbildade inom utbildningsinriktningen samhällsvetenskap, juridik, handel och administration. Kvinnorna är fler än männen bland de yngre medan det omvända gäller bland de äldre. Bland de yngre, 25–34 år, utgör kvinnorna 60 procent och bland de äldre, 55–64 år, 40 procent.

Inom områdena lärarutbildning samt hälso- och sjukvård har snedfördelningen mellan könen ökat. Bland de äldre i åldrarna 55–64 år utgör männen 30 procent av de högtbildade inom dessa områden. Denna andel har sjunkit till endast 16 procent bland de yngre männen i åldrarna 25–34 år.

FAKTA

Om undersökningen

Statistiken i artikeln bygger på uppgifter från registret Befolkningens utbildning, Utbildningsregistret, version 2006. Statistiken över befolkningens utbildning omfattar uppgifter om högsta formella utbildning till och med värsterminen 2006 för i Sverige folkbokförda personer (16–74 år) den 31 december 2006. De huvudsakliga källorna till SCB:s Utbildningsregister är administrativa register inom och utanför SCB.

Däremot har könsfördelningen blivit jämnare inom teknik och naturvetenskap eftersom de yngre kvinnorna utbildar sig inom dessa områden i mycket högre utsträckning än vad de äldre kvinnorna gjorde. Av de tekniskt och naturvetenskapligt högtbildade i åldersgruppen 55–64 år utgör kvinnorna endast 15 procent. I åldersgruppen 25–34 år utgör kvinnorna däremot 33 procent.

Yngre män väljer i mindre grad lärarutbildning

Utbildningsinriktning bland befolkningen 25–64 år med eftergymnasial utbildning 3 år eller längre, år 2006. Procent och antal

	Ålder	Läro- utbild- ning	Huma- niora och konst	Samhälls- vetenskap, juridik, han- del, adm.	Natur- vetenskap, matematik, data	Teknik och tillverk- ning	Hälso- och sjuk- vård	Övrigt	Totalt	Totalt antal
Kvinnor	25–34	23	8	27	7	10	22	3	100	196 000
	35–44	23	7	25	6	8	28	3	100	149 000
	45–54	28	6	19	4	5	35	3	100	113 000
	55–64	41	8	18	2	2	27	1	100	104 000
Totalt	25–64	27	7	23	5	7	27	3	100	562 000
Män	25–34	9	6	25	11	38	7	3	100	139 000
	35–44	10	6	26	11	30	10	8	100	116 000
	45–54	12	6	25	8	25	14	10	100	95 000
	55–64	17	6	29	7	17	14	9	100	99 000
Totalt	25–64	11	6	26	9	29	11	7	100	450 000

Bland både högtbildade kvinnor och män är det en större andel äldre än yngre som har en lärarutbildning eller en utbildning inom hälso- och sjukvård. Däremot är det vanligare att yngre generationer har en teknisk eller naturvetenskaplig utbildning. Eftersom antalet högtbildade dock är mycket större bland de yngre så finns det totalt sett fler personer i åldrarna 25–34 år än i åldrarna 55–64 år som har en utbildning inom hälso- och sjukvård. Antalet äldre med lärarutbildning är endast något större än antalet yngre.

Författare

Michael Karlsson
arbetar med utbildningsregistret vid SCB
Tfn: 019 – 17 64 81
e-post: michael.karlsson@scb.se

Studietrötta avbryter gymnasiestudier

Av de elever som började i gymnasieskolan höstterminen 2000 och inte fullföljt studierna senast 2006 var det 40 procent som uppgav studietrötthet som främsta orsak till att de avbrutit studierna. Den näst vanligaste orsaken var att man på grund av ohälsa eller sjukdom kommit för långt efter för att kunna fullfölja studierna.

Av de 99 000 elever som började i gymnasieskolan höstterminen 2000 var det drygt 22 000 personer som inte fullföljt studierna (tagit ut ett slutbetyg) drygt 6 år senare. I genomsnitt har var fjärde man och var femte kvinna avbrutit studierna. Andelen var störst bland elever som påbörjat gymnasiestudierna på det individuella programmet. Av dessa hade 74 procent avbrutit studierna. De studieförberedande programmen

hade högst andel elever som fullföljt studierna.

Av de elever som började gymnasieskolan höstterminen 2000 var det 14 procent som hade utländsk bakgrund, men de svarade för 21 procent av alla studieavbrott. Högsta andelen studieavbrott fanns bland elever som invandrat under skolåldern. Men även bland elever som invandrat före skolåldern eller var födda i Sverige med föräldrar som var födda utomlands var det högre andel som avbrutit studierna än bland elever med svensk bakgrund.

MER ÄN HÄLFTEN AV studieavbrotten skedde i årskurs 3, medan ungefär var fjärde avhopp skedde redan i årskurs 1. Av avhoppet på det individuella programmet skedde drygt hälften redan i årskurs 1.

Av dem som inte fullföljt gymnasieskolan var det 10 procent

av kvinnorna och 5 procent av männen som senare fått slutbetyg för fullföljda gymnasiestudier från komvux eller folkhögskola.

Grundskolebetyget hade stor betydelse för hur man lyckades i gymnasieskolan. Endast 4 procent av nybörjarna som hade ett betygsmeritvärde på mer än 240, av maximalt 320 poäng, från grundskolans årskurs 9 avbröt gymnasiestudierna. Bland dem som hade ett meritvärde på 80 poäng eller lägre var andelen studieavbrott hela 84 procent – lika för pojkar och flickor.

STUDIETRÖTHET VAR DEN vanligaste orsaken till avbrott. Det var en tredjedel av kvinnorna och hälften av männen som uppgav det som främsta skälet till att de inte slutförde studierna. Ohälsa eller sjukdom var den främsta avbrottsorsaken för 17 procent av kvinnorna och 9 procent av

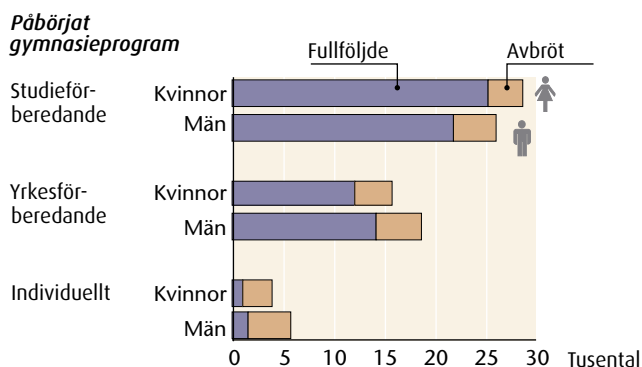
männen. Andra vanliga skäl till studieavbrott, om än inte alltid det främsta skälet, var otrivsel i klassen/skolan eller att utbildningen hade fel inriktning.

KVINNORNA AVBRÖT STUDIerna i större utsträckning än männen för att de behövde men inte fick tillräckligt stöd i skolarbetet. Bland männen var det vanligare än bland kvinnorna att de hoppade av för att studierna var alltför teoretiska eller för att de fick ett arbete.

Det var inga större skillnader i avbrottsorsaker mellan elever med svensk respektive utländsk bakgrund. En skillnad som framkom var dock att elever med svensk bakgrund angav studietrötthet i något högre grad som skäl för avhoppet, medan elever med utländsk bakgrund i högre grad avbröt studierna för att utbildningen hade fel inriktning.

Var femte nybörjare i gymnasieskolan avbröt studierna

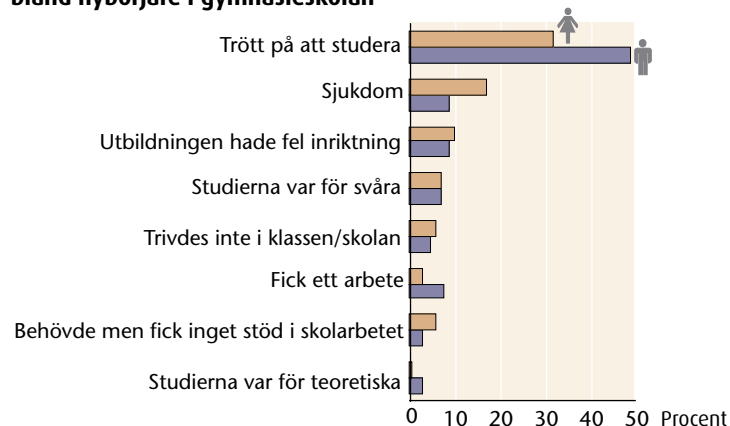
Nybörjare i gymnasieskolan hösten 2000

Endast en fjärdedel av de elever som började individuellt program fullföljde gymnasiestudierna.

Studietrötthet vanligaste orsaken till avbrott i gymnasieskolan

Orsaker till avbrott för dem som inte fullföljt studierna bland nybörjare i gymnasieskolan

Män uppgav i högre grad än kvinnor att studietrötthet var huvudorsak till att de avbrutit studierna.

Optimismen för framtiden är stor även bland dem som avbryter sina gymnasiestudier.

OHÄLSA ELLER SJUKDOM var den viktigaste avbrottsorsaken för vart femte avbrott bland elever som börjat på ett studieförberedande gymnasieprogram, vilket

var en dubbelt så hög andel som för övriga gymnasieprogram. Vartionde som börjat på ett yrkesförberedande program hoppade av för att studierna var alltför svåra.

Bland övriga program låg denna andel på omkring 5 procent. De som börjat på individuella programmet hade i större omfattning än för övriga gymnasieprogram

hoppat av för att de inte fick något stöd i skolarbetet.

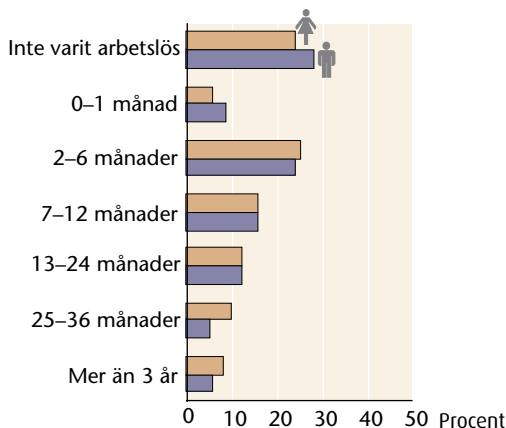
Att studierna var för svåra var huvudskälet till att inte slutföra gymnasieskolan för omkring 10 procent bland dem som hoppade av i årskurs 3. Detta skäl var ovanligt när avhoppet skedde i tidigare årskurser.

MER STÖD AV LÄRARE eller annan skolpersonal kunde bland avhopparna ha fått nästan hälften av kvinnorna och var tredje man att fullfölja gymnasiestudierna. Nästan 40 procent av avhopparna uppgav att mer praktik i utbildningen kunde ha fått dem att fullfölja studierna.

Hälften av dem som avbrutit gymnasiestudierna hade uteblivit från undervisningen i vissa ämnen och 20 procent hade uteblivit i alla eller nästan alla ämnen innan de hoppade av. Kvinnor och män hade uteblivit från undervisningen i samma utsträckning.

Vanligt med arbetslöshet efter avbrutna studier

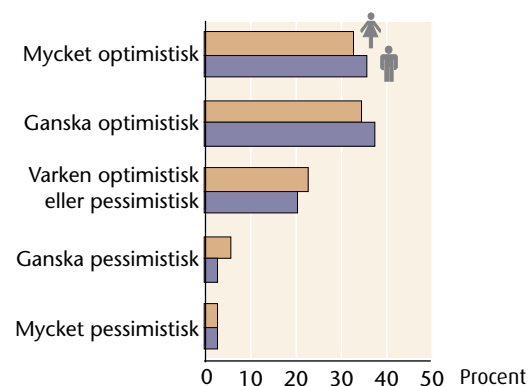
Nyborjare i gymnasieskolan hösten 2000 som inte fullföljt studierna efter arbetslöshetstid sedan de slutade skolan

Två tredjedelar av dem som inte fullföljde gymnasieskolan hade varit arbetslösa mer än en månad efter studierna.

Framtidsoptimismen stor bland dem som avbrutit studierna

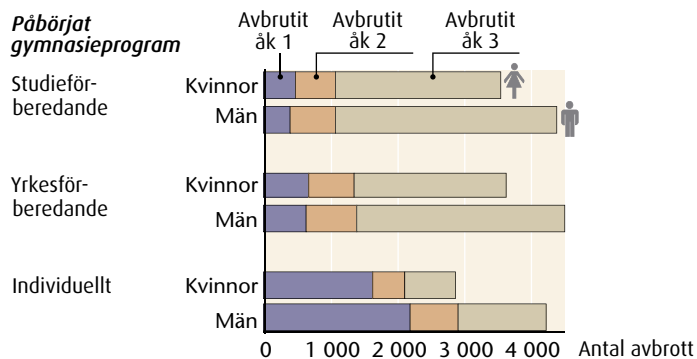
Syn på framtiden bland dem som inte fullföljt studierna bland nyborjare i gymnasieskolan

Män var något mer optimistiska än kvinnor i sin syn på framtiden.

De flesta studieavbrotten sker i årskurs 3

Studieavbrott bland elever som började gymnasieskola hösten 2000 efter årskurs och typ av gymnasieprogram

De flesta studieavbrotten på nationella program skedde i årskurs 3, medan avhopp från det individuella programmet oftast skedde redan i årskurs 1.

Drygt hälften av dem som inte slutfört gymnasieskolan ångrade att de avbrutit studier om de såg till sin situation i dagsläget. Bland personer med utländsk bakgrund var det ungefär två av tre som ångrade att de avbrutit studierna.

Många av dem som avbrutit studierna hade varit arbetslösa någon gång efter det att de avbröt gymnasiestudierna. Hela 75 procent av kvinnorna och 70 procent av männen hade varit arbetslösa någon gång sedan de hoppat av gymnasieskolan. Kvinnorna hade också varit långtidsarbetslösa i högre grad än männen. I genomsnitt hade 18 procent av kvinnorna och 11 procent av männen varit arbetslösa i sammanlagt mer än 2 år.

Arbetslöshetstidens längd varierade avsevärt beroende på när studierna hade avbrutits. Av dem som hoppade av i årskurs 1 hade 15 procent varit arbetslösa i mer än 3 år, jämfört med omkring 2 procent av dem som avbröt studierna i årskurs 3.

Var femte hade redan ett arbete när de avbröt gymnasiestudierna. Sett över hela perioden hade tre av fyra haft ett arbete

som varat 6 månader eller längre sedan de slutade gymnasieskolan. Bland kvinnorna var andelen drygt 70 procent och bland männen 80 procent.

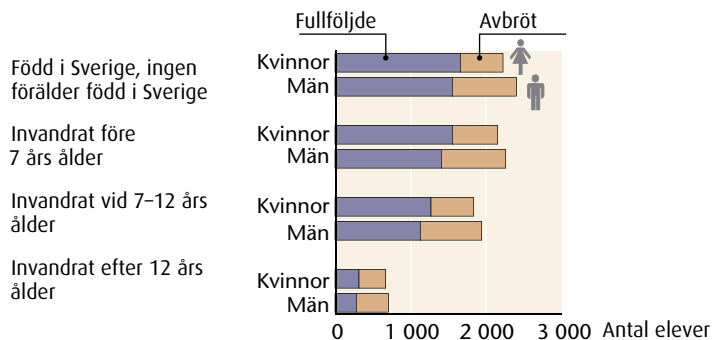
Av dem som arbetat hade 7 av 10 fått ett arbete inom 6 månader efter avhoppet från gymnasieskolan. För var femte tog det mer än ett år.

DE FLESTA HADE ARBETE som huvudsaklig verksamhet när undersökningen gjordes i april 2007. Då hade hälften av kvinnorna och nästan 70 procent av männen arbete som huvudsaklig verksamhet. Var femte kvinna och en något lägre andel män deltog i arbetsmarknadspolitiska åtgärder eller var arbetslösa/arbetsökande. Studier var huvudsysselsättning för nästan 20 procent av kvinnorna och drygt 10 procent av männen. Var tionde kvinna var föräldraledig.

Nästan 30 procent av dem som börjat på ett individuellt program och sedan hoppat av gymnasieskolan deltog i arbetsmarknadspolitiska åtgärder eller var arbetslösa/arbetsökande. Bland övriga gymnasieprogram låg denna andel omkring 15 procent.

Studieavbrott vanligare bland elever med utländsk bakgrund

Nybörjare i gymnasieskolan hösten 2000 med utländsk bakgrund efter ålder vid invandringen och eventuellt studieavbrott

Endast hälften av de utrikes födda eleverna som invandrat efter 12 års ålder fullföljde gymnasieskolan.

Ungefär 55 procent av kvinnorna och 45 procent av männen tyckte att de hade ganska eller mycket svårt att få ett arbete som de ville ha.

Drygt 30 procent av kvinnorna och omkring 20 procent av männen tyckte att de hade ganska eller mycket svårt att överhuvudtaget få ett arbete. Bland personer som börjat på ett individuellt program var det 40 procent som tyckte så.

Omkring 70 procent av dem som inte fullföljt gymnasieskolan var dock ganska eller mycket optimistiska inför framtiden för egen del. Detta gällde för kvinnor och män i ungefär lika stor utsträckning. Färre än 10 procent var ganska eller mycket pessimistiska.

FAKTA

Om undersökningen

Uppgifterna baseras på en enkätundersökning som SCB genomförde under april-augusti 2007 till nybörjare i gymnasieskolan höstterminen 2000 som inte fullföljt studierna. Urvalet omfattade 2 500 personer, och svarsfrekvensen var 51 procent. Mer information om undersökningen finns i rapporten **Ungdomar utan fullföljd gymnasieutbildning** som publicerats på SCB:s webbplats www.scb.se/UF0536.

Författare

Anders Karlsson

arbetar med statistik om utbildning och arbete vid SCB
Tfn: 019-17 63 07
e-post: anders.karlsson@scb.se

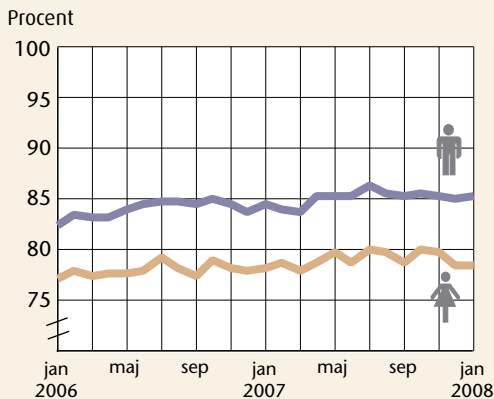

Statistik i korthet:

Utvecklingen de senaste två åren

Sysselsättningen ökar mer för män

Sysselsatta i procent av befolkningen.
Åldersgruppen 25-64 år

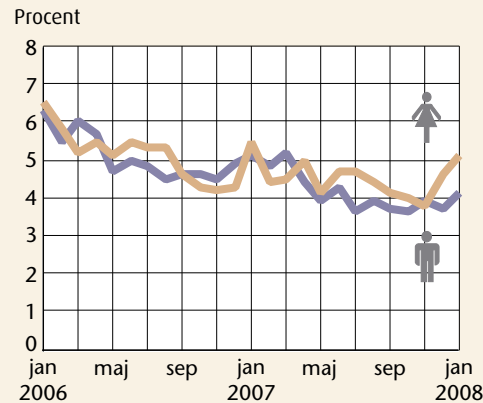

Källa: Arbetskraftsundersökningarna (AKU), SCB.

Sysselsättningen har ökat för både kvinnor och män från januari 2006 till samma månad 2008. Ökningen har varit något större för män än för kvinnor. I januari 2008 minskade den något för kvinnor.

Större arbetslöshet för kvinnor

Arbetslösa i procent av arbetskraften.
Åldersgruppen 25-64 år

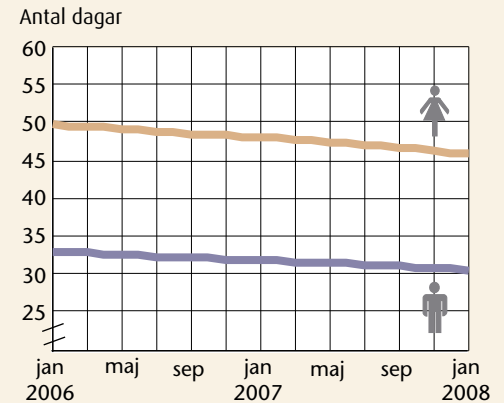

Källa: Arbetskraftsundersökningarna (AKU), SCB.

Arbetslösheten har ökat mellan december 2007 och januari 2008 för både kvinnor och män i åldern 25-64 år. Under hela perioden januari 2006 till januari 2008 har den minskat men är högre för kvinnor än män.

Ohälsotalen minskar för både kvinnor och män

Frånvarodagar som ersatts från sjukförsäkringen under en 12-månadersperiod

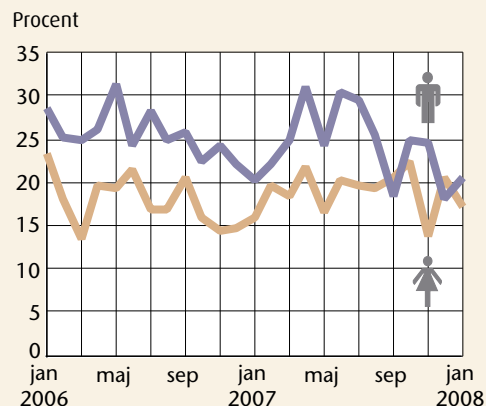

Källa: Försäkringskassan.

Kvinnornas ohälsotal är väsentligt större än männens. I januari 2008 var ohälsotalen för kvinnor 46 dagar jämfört med 31 dagar för männen.

Kvinnors och mäns förväntningar på egna ekonomin nu mer lika

Förväntningar om det egna hushållets ekonomi det närmaste året. Andel som svarat "bättre" minus andel som svarat "sämre"

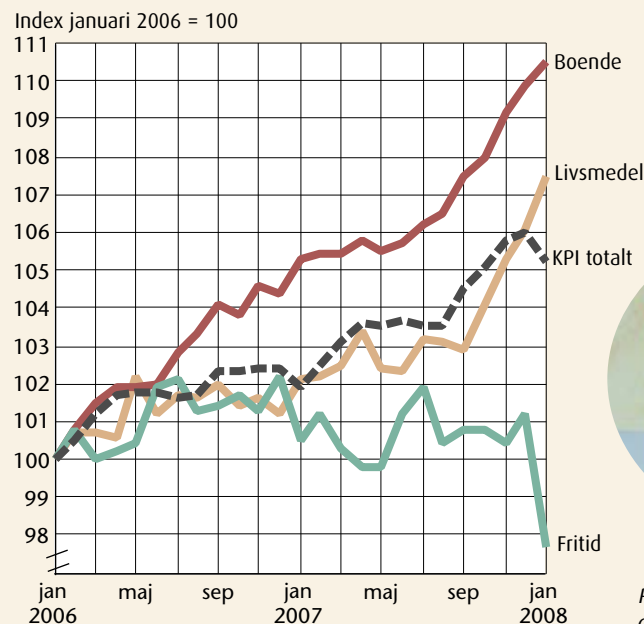

Källa: Hushållens inköpsplaner (HIP), Konjunkturinstitutet.

Hushållens förväntningar om den egna ekonomin har blivit mindre optimistiska den senaste tiden. Kvinnors och mäns syn på sin egen ekonomi närmar sig varandra mer än någonsin. Men i januari var männen något mer positiva än kvinnorna.

Boendekostnaderna har ökat mest

Konsumentprisindex, KPI

Källa: Konsumentprisindex (KPI), SCB.

Under 2007 steg räntekostnaderna från en tidigare låg nivå. Fritidskostnaderna minskade beroende på att priset sjönk på datorer och MP3-spelare under senare delen av år 2007.

Foto: Lillebror Alin, SCB.

Priset på den varukorg som ligger till grund för beräkningarna av konsumentpriserna, ökade under januari 2006 till december 2007. Om korgen kostade 100 kr i januari 2006 kostade samma korg 101,90 kr i januari 2007 och 106 kr i december samma år. Priset sjönk i januari 2008 till 105,20 kr.

Wilma och William populäraste namnen 2007

Under 2007 namngavs 52 400 flickor. Om varje stavning räknas som ett namn användes drygt 5 400 olika namn. Omkring 15 procent av alla flickor fick ett av de tio vanligaste namnen.

Nästan 55 400 pojkar namngavs under 2007 med drygt 4 700 olika namn eller olika stavingar. Drygt 17 procent av pojkarna fick namn som var bland de tio populäraste.

Namnet Wilma, som år 2006 hade en sjundeplats, gavs till 922 små flickor under 2007 vilket blev en förstaplacering. Emma, som under fem år toppat listan över de populäraste flicknamnen, halkade ner till en fjärdeplats. Nya flicknamn bland de 100 vanligaste är Edith, Livia, Malva, Irma, Svea och Sigrid.

Under 2007 fick 1 166 pojkar namnet William vilket räckte

för att återigen inta förstaplatsen. Det är tre år sedan förra gången. Den tidigare ettan, Lucas, fick nöja sig med en andraplacering. Nya namn på topp 100-listan är Dante, Sigge, Alfons, Herman och Christian.

De 10 vanligaste namnen bland nyfödda 2007

Rang	Flicknamn	Pojknamn
1	Wilma	William
2	Maja	Lucas
3	Ella	Elias
4	Emma	Oscar
5	Julia	Hugo
6	Alice	Viktor
7	Alva	Filip
8	Linnea	Erik
9	Ida	Emil
10	Ebba	Isak

Källa: Namnstatistik, SCB.
www.scb.se/BE0001.

SCB-siffran

577
miljarder kronor

betalade fysiska personer, främst privatpersoner, i skatt vid taxeringen 2007 av 2006 års inkomster.

Källa: Taxeringsutfallet 2007, Ekonomistyrningsverket och SCB.

Bäst inkomstutveckling i Aneby kommun

Den sammanräknade förvärvsinkomsten har ökat med 14 procent under 2000-talet. Kvinnor har haft en bättre inkomstutveckling än män i nästan 90 procent av Sveriges kommuner. Statistiken gäller befolkningen 20 år eller äldre och sträcker sig till år 2006.

Inkomstutvecklingen varierade kraftigt mellan kommunerna. Störst var ökningen i Aneby, 21 procent. Därefter följde Sävsjö och Eksjö. Alla dessa kommuner ligger i Jönköpings län. Av länen hade Hallands län bäst utveckling. Sämst inkomstutveckling bland kommunerna hade Bengtsfors och Perstorp med en ökning på endast 5 procent.

Medianinkomstens utveckling 1999–2006, fasta priser, befolkningen 20 år och äldre, procent

Kommuner med bäst inkomstutv.	
Aneby	21
Sävsjö	20
Eksjö	19
Tanum	19
Vaxholm	19
Kommuner med sämst inkomstutv.	
Munkfors	8
Söderhamn	8
Laxå	7
Perstorp	5
Bengtsfors	5
Riket	14

Källa: Inkomststatistik – totalräknad 2006, SCB, www.scb.se/HE0108.

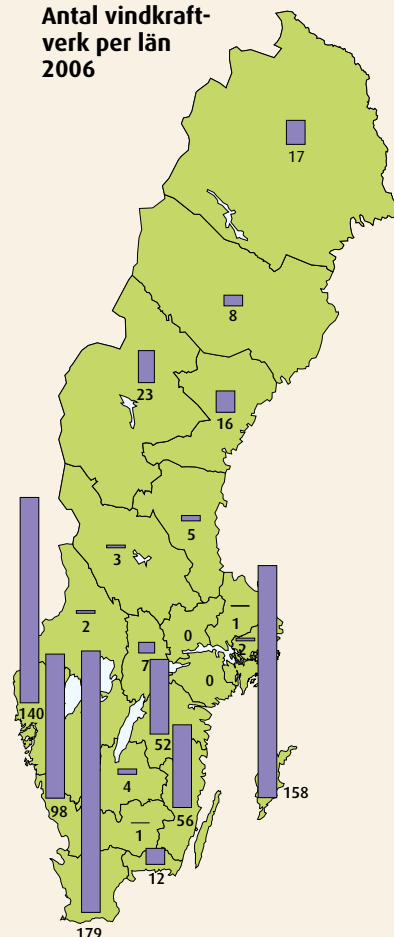
En procent av Sveriges el kommer från vindkraft

Vindkraftverk fångar upp rörelseenergi ur vinden och omvandlar den till el. Den tekniska utvecklingen inom vindkraftsområdet har varit explosionsartad. För tio år sedan tillverkades många vindkraftverk med en effekt på några hundra kilowatt. I dag byggs verk på 5 megawatt. Vindkraftverken producerar normalt el vid vindstyrkor från 4 m/s upp till 25 m/s, då de av säkerhetsskäl stängs av.

Sverige har relativt lite vindkraft; endast knappt 1 procent eller 1 TWh av elförsörjningen kommer från vindkraft. Motsvarande andel i Danmark är 20 procent. Detta beror inte på att Sverige har sämre förutsättningar för vindkraft, tvärtom finns här långa kuster och blåsiga fjäll. Riksdagens mål är att vindkraften ska öka till 10 TWh år 2015, vilket motsvarar 6–7 procent av den svenska elförsörjningen.

Källor: Energimyndigheten och Svensk Vindkraftförening. För driftstatistik se www.vindenergi.org.

Antal vindkraftverk per län 2006

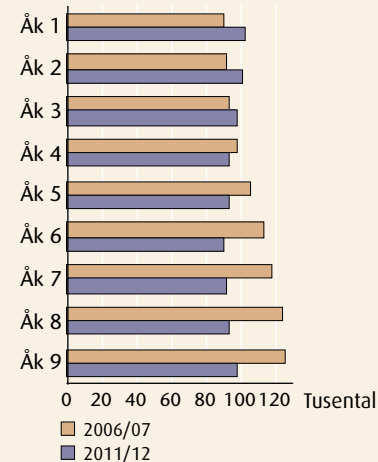

100 000 färre elever i grundskolan på 5 år

Antalet elever i grundskolan har successivt minskat under 2000-talet. Detta beror på att de små årskullarna som föddes under senare delen av 1990-talet har börjat skolan samtidigt som de stora årskullarna som föddes omkring 1990 har gått över till gymnasieskolan. Läsåret 2006/2007 fanns det 960 000 grundskoleelever. Enligt prognoserna kommer antalet att fortsätta minska fram till år 2011/2012 med totalt 100 000 eller i genomsnitt 20 000 elever per år.

Källa: Skolverket.

Antal elever i grundskolan

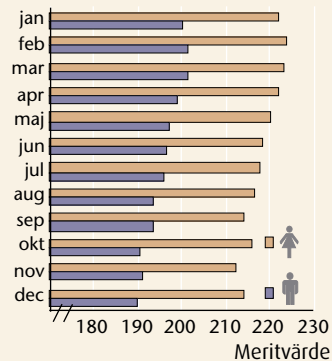

Barn födda i början av året får bättre betyg

De elever som lämnade grundskolan våren 2007 hade ett genomsnittligt meritvärde på 207 av maximalt 320. Flickornas genomsnittliga meritvärde var 219, vilket är 22 enheter högre än pojkarnas som var 197. Det var 1 009 flickor och 297 pojkar som uppnådde det maximala meritvärdet 320. De hade med andra ord betyget MVG, mycket väl godkänt, i minst 16 ämnen.

De elever som är födda i början av 1991 hade ett genomsnittligt meritvärde som är 8 enheter högre än elever som är födda i slutet av samma år. Skillnaden motsvarade alltså nästan två betygssteg i något ämne.

Genomsnittligt meritvärde för elever i årskurs 9 våren 2007 efter födelsemånad, födda 1991

Källa: Skolverket.

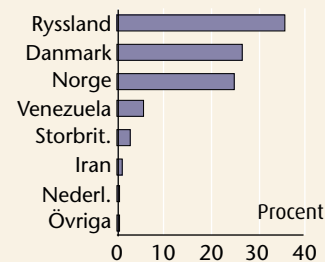
Nästan 50 000 smittade av klamydia

Klamydia är världens vanligaste sexuellt överförda bakteriella infektion. Sjukdomen ger ofta inga symtom alls men är den vanligaste orsaken till sterilitet.

Sedan 1997 har antalet klamydiafall ökat i Sverige varje år. Den största ökningen har skett bland ungdomar i åldrarna 15–24 år. Under 2007 anmäldes över 47 000 fall av klamydia. Flertalet blev smittade i Sverige, 87 procent. Av dem som smittades utomlands var

En tredjedel av Sveriges olja är rysk

Sveriges import av råolja år 2006

Sveriges import av råolja var 19,1 miljoner ton år 2006. En stor del av oljan förädlas i Sverige för att sedan exporteras vidare.

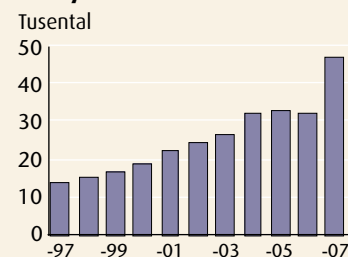
Drygt 54 procent av den totala importen av råolja kommer från Nordsjöområdet och då främst från Danmark och Norge. Importen från Ryssland har ökat kraftigt under senare år och uppgick år 2006 till 36 procent av Sveriges totala råoljeimport.

Källa: Energimyndigheten.

Meritvärdet är summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg i årskurs 9 (G=10, VG=15 och MVG=20).

Thailand, Spanien och Norge de vanligaste smittländerna.

Antal rapporterade fall av klamydia år 2007

Källa: Smittskyddsinstitutet.

Kvinnorna nära EU:s sysselsättningsmål

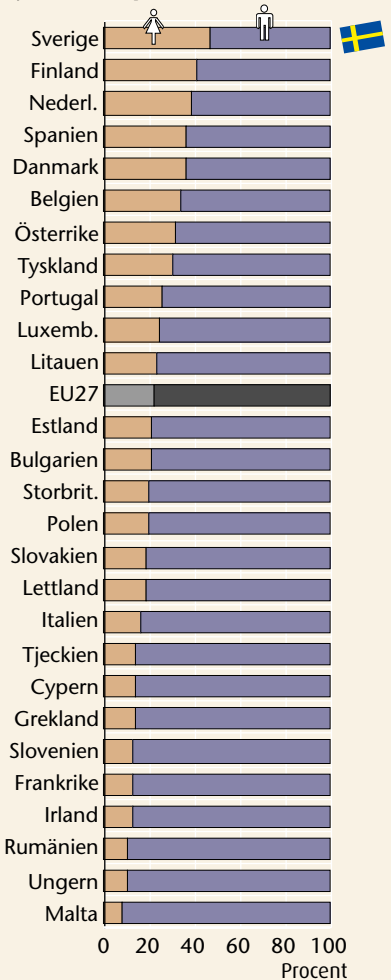
EU-kommissionens årliga rapport om jämställdhet presenterades nyligen. Av totalt 12 miljoner nya arbeten i EU-länderna sedan år 2000 har mer än 7,5 miljoner gått till kvinnor. Kvinnors förvärvsfrekvens, det vill säga andelen sysselsatta av befolkningen i åldern 15–64 år, ökade med nästan 3 procentenheter till drygt 57 procent mellan 2001 och 2006. Männen förvärvsfrekvens ökade med endast en procentenhet till knappt 72 procent.

De nya jobben har starkt bidragit till att ett av målen uppnås år 2010; att kvinnors förvärvsfrekvens ska vara 60 procent. Det övergripande målet är att den totala förvärvsfrekvensen, för kvinnor och män tillsammans, ska vara 70 procent år 2010. Detta mål kommer sannolikt inte att uppnås om ökningstakten är densamma som nu.

Jämn könsfördelning i Sveriges riksdag

Antalet kvinnor i politiken ökar väldigt långsamt. I genomsnitt är andelen kvinnor i de nationella parlamenten i EU-länderna endast 23 procent. I EU-parlamentet sitter 33 procent kvinnor. Sveriges riksdag är mest jämställd i EU med 48 procent kvinnor.

Könsfördelning bland ledamöter i EU-ländernas parlament, juni 2007, procent

Källa: www.ec.europa.eu.

I Afrika söder om Sahara dör vart sjätte barn före ett års ålder

Varje år dör 11 miljoner barn innan de fyllt fem år. Det motsvarar 30 000 barn om dagen. De flesta dör av svält eller sjukdomar som kan förebyggas. Ett av FN:s millenniemål är att minska barnadödligheten. År 2015 ska dödligheten bland barn under fem år ha minskats med två tredjedelar. En indikator som används är spädbarnsdödligheten (barn under ett år). Högst spädbarnsdödlighet har flera länder söder om Sahara samt Afghanistan där

Länder med högst spädbarnsdödlighet (under 1 år) per 1000 levande födda barn år 2005

Sierra Leone	165
Afghanistan	165
Liberia	157
Angola	154
Niger	150

Jämförelse:

Sverige	2
---------	---

Källa: FN, mdgs.un.org, www.millenniemalen.se.

ett av sex levande födda barn dör före ett års ålder.

Datoranvändningen i Europa

Italien längst fram när det gäller datoranvändning

År 2006 använde 71 procent av befolkningen i EU-länderna dator nästan varje dag. Flest användare fanns i Italien med 87 procent. I Sverige var det 74 procent och minst andel var det i Rumänien där endast 55 procent använde dator nästan varje dag.

Källa: Eurostat.

Knappt en tredjedel av hushållen har bredbandsanslutning i hemmet

Länder med störst andel		Länder med minst andel	
Island	72	Cypern	12
Nederländerna	66	Slovakien	11
Danmark	63	Bulgarien	10
Norge	57	Rumänien	5
Finland	53	Grekland	4
Sverige	51	Makedonien	1

